

Spelling

Student: Marjet Jellesma
Onderdeel: Praktijkonderzoek
S 1037634

Onderzoeksdocent: Fotine Zijlstra
Opleiding: MSEN

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Samenvatting	4
1. Inleiding	5
1.1. Verleghoudsitude	5
1.2. Doelstelling.....	5
1.3. Centrale vraagstelling	6
1.4. Onderzoeksvragen	6
Onderzoeksvraag 1.....	6
Deelvragen	6
Onderzoeksvraag 2.....	6
Deelvragen	6
Onderzoeksvraag 3.....	6
Deelvragen	6
2. Theoretisch kader / achtergrond	7
2.1. Inleiding	7
2.2. Welke onderliggende theorieën zijn er met betrekking tot het spellingonderwijs voor het kind met specifieke instructiebehoeften?	7
2.3. Aan welke voorwaarden moet een instructie voldoen in relatie tot de leerling met specifieke instructiebehoeften?	8
2.3.1. Leerkrachtvaardigheden	8
2.3.2. Verschillende invalshoeken	8
2.3.3. Samenwerken	8
2.3.4. Kennis van het curriculum en methode	8
2.3.5. Instructieprincipes	9
2.3.6. Instructievaardigheden	9
2.4. Welke leermaterialen worden er naast de methodes aangedragen als extra ondersteunend materiaal om tegemoet te komen aan de leerling met specifieke instructiebehoeften?	9
2.4.1. Teksten.....	10
2.4.2. Woordenlijsten	10
2.4.3. Zinnen	10
2.4.4. Spellingbladen.....	10
2.5. Welke interventies worden er naast de methodes aangedragen als extra ondersteunend materiaal om tegemoet te komen aan de specifieke instructiebehoeften?	11
2.6. Hebben leerlingen volgens de literatuur in het algemeen meer behoefte aan de proces of productfeedback betreffende hun ontwikkeling in spelling?	12
3. Opzet van het project	14
3.1. Beschrijving van het doel	14
3.2. Soort onderzoek	14
3.3. Geplande stappen in het handelingstraject.....	14
3.4. De onderzoeksgroep	14

3.5.Het gebruikte instrument	14
3.5.1.Enquête aan de leerlingen op De Súdwester	14
Doel instrument	14
Ontwerp instrument	14
3.5.2.Enquête aan de leerlingen binnen De Klokslag/Het Kompas	15
Doel instrument	15
Ontwerp instrument	15
3.6.Verantwoording belangrijke keuzes.....	15
3.6.1.Enquête afgenomen in de middenbouw	15
3.6.2.Keuze betreffende afname enquête	15
4.Resultaten	16
4.1.Inleiding	16
4.2.Spellingonderwijs op De Súdwester	16
4.2.1.Spellingmethode	16
4.2.2.Instructie	17
4.2.3.Organisatie	19
4.2.4.Leermateriaal	21
4.2.5.Feedback	24
4.3.Spellingonderwijs op Het Kompas	27
4.3.1.Spellingmethode	27
4.3.2.Instructie	28
4.3.3.Organisatie	29
4.3.4.Leermateriaal	30
4.3.5.Feedback	31
5.Conclusie en aanbevelingen	33
5.1.Conclusie	33
5.1.1.Spellingmethode	33
5.1.2.Instructie	33
5.1.3.Organisatie	33
5.1.4.Leermateriaal	34
5.1.5.Feedback	34
5.2.Aanbevelingen	34
5.2.1.Leren controleren.....	34
5.2.2.Analyseren spellingfouten.....	34
5.2.3.Gebruik van ICT en andere materialen.....	35
5.2.4.Motivatie	35
5.3.Discussie.....	35
5.3.1.Het kind kennen als speller	35
5.3.2.Klassikale instructie	35
Literatuurlijst.....	36
Bijlagen	37
Bijlage 1. Enquête SBO De Sudwester	37

Bijlage 2. Enquête SBO Het Kompas.....	40

Samenvatting

In iedere klas komt de leerkracht kinderen tegen die moeite hebben met spelling. Belangrijk is te weten hoe je hier als leerkracht mee om moet gaan. Wat hebben leerlingen nodig om optimaal te leren spellen en de gestelde doelen te behalen.

Onvoldoende resultaat op spelling komt naar voren in de handelingsverlegenheid van 'SBO De Súdwester'. Zij geven aan, dat de resultaten betreffende het spellingonderwijs tegenvallen en willen hier op inspelen door te onderzoeken wat binnen de school verbeterd kan worden.

Het onderzoek richt zich op de onderwijsbehoefte van de leerlingen. De Súdwester vraagt specifieke aandacht voor de volgende kernbegrippen die bijdragen in het spellingonderwijs:

- De gebruikte spellingmethode 'Woordbouw Nieuw'
- de instructie door de leerkracht verzorgd
- de organisatie van de spellingles
- de leermaterialen toegepast op spelling
- de feedback

Triangulatie binnen het onderzoek vindt plaats door literatuuronderzoek en door middel van een enquête op diverse SBO scholen. De leerlingen van de scholen zijn door middel van een enquête bevraagd naar hun ervaringen en gedachten over het spellingonderwijs.

Vanuit de onderzoeksresultaten blijkt dat de leerkracht een grote rol heeft binnen het spellingonderwijs. De leerkracht moet de leerling als speller kennen en de dialoog met de leerling aangaan over hoe de leerling zich spelling eigen maakt. Hiermee kunnen problemen en oorzaken sneller geanalyseerd worden. De uitdaging voor de leerkracht richt zich op onderstaande onderwerpen:

- Spellinginstructie. Gebruik van meerdere invalshoeken tijdens de instructie is van belang voor het leren. Leerlingen hebben voornamelijk behoefte aan auditieve ondersteuning binnen het leren spellen, het voorlezen van de opdrachten heeft voor de leerlingen een belangrijke meerwaarde.
- Organisatie. De leerlingen hebben behoefte aan nabijheid. Ze krijgen graag hulp in kleine groepjes of individueel. Hieraan kan tegemoet gekomen worden door een goede voorbereiding van de leerkracht, daarbij ondersteunend is het groepsplan. Het groepsplan geeft inzicht in de groep en welke doelen de leerlingen de aankomende tijd dienen te behalen. De verzamelde gegevens leveren inzicht in vaardigheden, scores en werkhouding op.
- Leermateriaal. Leermateriaal heeft binnen de specifieke ondersteuningsbehoeften een grote toegevoegde waarde. Onder leermaterialen verstaat de theorie technologie, woordboeken, woordspelen of retentietrainingen. Met deze leermaterialen kan de leerkracht tegemoet komen

aan het auditieve, visuele en motorische kanaal. Uit de enquête blijkt dat er in de praktijk te weinig gebruik van wordt gemaakt.

- Feedback. Feedback moet leiden tot goede resultaten en succeservaringen creëren. Hiermee komt de leerkracht tegemoet aan het vergroten van het competentiegevoel, wat voorop staat bij leerlingen. Wanneer de leerkracht kwantitatieve analyse pleegt krijgt hij inzicht in het persoonlijke leerproces.
- De methode is schoolbreed geïmplementeerd. 'Woordbouw Nieuw' wordt door de leerlingen als positief ervaren. Zowel werkbaarheid (een goede uitleg van de opdrachten) als motivatie (de opdrachten zijn leuk) worden positief ervaren door de leerlingen.

1. Inleiding

1.1. Verlegenheidsituatie

SBO De Súdwester is een school voor christelijke speciaal basisonderwijs, waar onderwijs wordt gegeven aan kinderen met leer- en gedragsproblemen. De school heeft op dit moment rond de 270 leerlingen. De organisatie van de school is gericht op 4 bouwen.

Op De Súdwester wordt gebruik gemaakt van collegiale consultatie doordat er binnen de school wordt gewerkt met werkgroepen, dit op zowel didactische en pedagogische vlakken. Elke werkgroep is verantwoordelijk voor een bepaald deel van het onderwijs. Vanuit de taalwerkgroep wordt aangegeven dat er in vergelijking met andere vakken, schoolbreed lage scores zijn op spelling.

Vooraf tijdens de prognoseonderzoeken in de eindgroepen wordt opgemerkt dat spelling, vergeleken met de vakken rekenen en begrijpend lezen, algemeen lager scoort.

Uit een schoolonderzoek van juni 2010 blijkt dat 48% van de schoolverlaters onder het uitstroomperspectief presteert, 32% presteert op het uitstroomperspectief en 20% boven het uitstroomperspectief. De ambitie vanuit De Súdwester is dat 80% van de leerlingen eind groep 8 op of boven het uitstroomperspectief scoort. Uit dat onderzoek blijkt dat slechtst 52% van de schoolverlaters dit doel behaald, de resultaten op spelling zijn onvoldoende.

Schoolbreed zal worden gekeken wat de mogelijkheden zijn om de spellingresultaten te verbeteren. Het spellingprobleem wordt vanuit de school neergelegd bij de taalwerkgroep. De taalwerkgroep onderneemt actie op dit gebied door er binnen de school aandacht aan te besteden en onderzoek uit te voeren. Dit vormt een goede aanleiding voor het praktijkonderzoek dat de taalwerkgroep ondersteund. Zij zijn nieuwsgierig naar verschillende factoren zoals instructie, het leerkrachtgedrag en de spellingmethode die van invloed zijn op de spellingresultaten.

Dit onderzoek richt zich op de instructievaardigheden van de leerkracht voor het basisschoolkind met specifieke instructiebehoeften. Wat heeft dit kind aan instructie, methode, organisatie, leermaterialen en feedback nodig om op een effectieve manier spelling te ontwikkelen. Hierin worden leerlingen met deze speciale behoefte bevraagd.

De onderzoeksbegeleider is de begeleider van de taalwerkgroep, de contacten met de taalwerkgroep verlopen via deze persoon.

Dat de spellingresultaten binnen de school onvoldoende zijn is ook aangegeven vanuit de inspectie naar aanleiding van een bezoek aan De Súdwester op donderdag 3 februari 2011.

1.2. Doelstelling

Vanuit de verlegenheidsituatie wordt het volgende doel gesteld:

De inzichten vanuit het praktijkonderzoek dienen de instructievaardigheden van de leerkrachten te versterken. Waarbij aanbevelingen ontstaan richting het team van De Súdwester, wat mogelijk indirect invloed heeft op de resultaten van het spellingonderwijs.

1.3. Centrale vraagstelling

In hoeverre komen de instructie, huidige methode en de materialen tegemoet aan de specifieke instructiebehoeften van de leerlingen?

1.4. Onderzoeksvragen

Om aan dit doel tegemoet te komen worden een drietal onderzoeksvragen gesteld waardoor aan het doel tegemoetgekomen wordt:

Onderzoeksvraag 1

Wat wordt er in de literatuur beschreven over het spellingonderwijs voor het basisschoolkind met specifieke instructiebehoeften?

Deelvragen

- Welke onderliggende theorieën zijn er met betrekking tot het spellingonderwijs voor het kind met specifieke instructiebehoeften?
- Aan welke voorwaarden moet een instructie voldoen in relatie tot de leerling met specifieke instructiebehoeften?
- Welke leermaterialen worden er naast de methodes aangedragen als extra ondersteunend materiaal om tegemoet te komen aan de leerling met specifieke instructiebehoeften?
- Welke leermaterialen worden er naast de methodes aangedragen als extra ondersteunend materiaal om tegemoet te komen aan de specifieke instructiebehoeften?
- Welke richtlijnen geeft de methode 'Woordbouw nieuw' voor de instructie aan het kind met specifieke instructiebehoeften?
- Hebben leerlingen volgens de literatuur in het algemeen meer behoefte aan proces- of productfeedback betreffende hun ontwikkeling in spelling?

Onderzoeksvraag 2

In hoeverre komt de huidige spellinginstructie, volgens de leerlingen van de middenbouw, tegemoet aan de kanalen/leeringen van het kind met specifieke instructiebehoeften?

Deelvragen

- In hoeverre komt de huidige spellingmethodiek 'Woordbouw nieuw' tegemoet aan de kanalen/leeringen van de leerlingen, in de oudste middenbouwgroepen, met specifieke instructiebehoeften?
- Hoe wordt de spellinginstructie vormgegeven op De Súdwester?
- Wat zijn de sterktes en zwaktes van de organisatie van de spellingles volgens de leerlingen?
- Waar zijn de leerlingen minder en meer tevreden over wat betreft de interventie BLOON die gebruikt wordt naast de spellinglessen?
- Hebben leerlingen meer behoefte aan proces- of productfeedback betreffende hun ontwikkeling in spelling?

Onderzoeksvraag 3

Hoe is het spellingonderwijs op andere scholen georganiseerd?

Deelvragen

- In hoeverre komt de huidige spellingmethodiek 'Woordbouw nieuw' tegemoet aan de kanalen/leeringen van de leerlingen, in de oudste middenbouwgroepen, met specifieke instructiebehoeften?
- Wat zijn de sterktes en zwaktes van de instructie volgens leerlingen met specifieke instructiebehoeften?
- Wat zijn de sterktes en zwaktes van de organisatie van de spellingles volgens de leerlingen?
- In hoeverre wordt er naast de methode 'Woordbouw nieuw' gebruik gemaakt van andere methodieken of materialen m.b.t. het spellingonderwijs voor leerlingen met specifieke instructiebehoeften?
- Hebben leerlingen meer behoefte aan proces- of productfeedback betreffende hun ontwikkeling in spelling?

2. Theoretisch kader / achtergrond

2.1. Inleiding

In het theoretisch kader worden een aantal specifieke kenmerken van het spellingonderwijs behandeld: nl. de visies die er zijn op het spellingonderwijs, de voorwaarden voor de instructie door de leerkracht, het extra ondersteunend materiaal, leermaterialen en feedback. Te allen tijde zijn ze gericht op de leerling met specifieke instructiebehoeften.

Dit alles om tot een antwoord te komen op de centrale vraag:

‘Komen de instructie, de huidige methode en de leermaterialen tegemoet aan de specifieke instructiebehoeften van de leerlingen, om tot een voldoende resultaat op spelling te komen?’

2.2. Welke onderliggende theorieën zijn er met betrekking tot het spellingonderwijs voor het kind met specifieke instructiebehoeften?

Gentry (2004) stelt dat kinderen de klas binnenkomen met veel verschillende capaciteiten. Hij stelt dat dit op elk moment verschillend zal blijven. Belangrijk is het dat de leerkracht zijn leerling kent. Hiermee doelt Gentry (2004) op didactische en pedagogische vaardigheden van het kind: hoe speelt het kind en welke mogelijkheden laat het kind zien, zodat de leerkracht hierop kan inspelen. De leerkracht moet met de spellingwoorden en methode tegemoet komen aan de individuele mogelijkheden van de leerling.

Wouters en Wentink (2005) zijn het met de redentie van Gentry (2004) eens. Zij gaan echter een stapje verder door niet alleen de leerkracht verantwoordelijk te laten zijn voor het leerproces maar hier ook de leerling in te betrekken. Het is volgens hen zaak dat de leerkracht samen met de leerling onderzoekt welke manier van aanbieden en verwerken van de woorden en strategieën, de leerling blijft motiveren. Dit kan volgens hen door het aanbieden van verschillende werkvormen of door het aanbieden van interactief taalonderwijs. De drie uitgangspunten die Wouters e.a. (2005) beschrijven vormen de basis voor effectieve lees- en spellingbegeleiding, dit zijn:

- Strategisch leren: Hier gaat het om de bewustwording van het gebruik van strategieën binnen het spellingonderwijs en dat deze aansluiten bij de leerbehoeften van de leerlingen. Voornamelijk dyslectische kinderen blijven hierin steken, omdat de automatisering niet zodanig aanwezig is.
- Betekenisvol leren: in een betekenisvolle context aanbieden van spelling. De leerling stelt zich een doel. Door een directe relatie te leggen tussen het inoefenen en de toepassing in een betekenisvolle activiteit, wordt inslijpen van de woorden bevorderd.
- Sociaal leren: Leren door middel van interactie met klasgenoten en leerkracht waarbij zij nieuwe kennis, strategieën en sociale vaardigheden opdoen. Hierbij worden ook de metacognitieve vaardigheden bevorderd. Ze zijn echter pas effectief wanneer aangesloten wordt bij de zone van de naaste ontwikkeling.

Al deze bovengenoemde vormen zijn goed van toepassing voor het kind met dyslexie. Door de afwisseling tussen de verschillende manieren van leren blijft voor deze leerling het lezen leuk en een uitdaging. Daarmee heeft het een positief effect op zijn zelfbeeld stellen Wouters e.a. (2005).

Het eerste uitgangspunt van Wouters e.a. (2005), strategisch leren, komt overeen met wat Huizinga (2010) als belangrijkste aspect van efficiënt onderwijs noemt. Huizinga (2010) noemt de belangrijkste aspecten van efficiënt spellingonderwijs. Het aanleren van de systematische aspecten staan centraal. Daarentegen gaat Huizinga (2010) er vanuit dat het spellingonderwijs als een geïsoleerde of ondersteunende taalactiviteit onderwezen moet worden. Daarnaast is hij van mening dat het spellingonderwijs voornamelijk functioneel moet zijn.

Met een andere visie komt Ruijsenaars (2010). Hij stelt dat er binnen het spellingonderwijs een aantal type fouten relatief vaak voorkomen. Hulp hierbij is geen overbodige luxe, het is ook een deel uit de behandeling voor kinderen met dyslexie. Deze hulp vraagt om verschillende variaties en vragen waarbij hij komt tot maatwerk. Belangrijk in deze aanpak is de diagnostische cyclus. Zo kan stilgestaan worden bij belemmerende en faciliterende invloeden op het leerproces. Met de diagnostische cyclus bedoelt Ruijsenaars (2010), het doen van voorspellingen en het opstellen van doelen en deze evalueren. Binnen de doelen maakt Ruijsenaars (2010) onderscheid tussen globale en specifieke doelen.

Van belang bij deze manier van werken is de inhoud en hoe de kennis en vaardigheden aangeboden worden. Deze zijn afhankelijk van de leerling- en omgevingsfactoren. Verder zijn volgens Ruijsenaars (2010) de kennistypen, kwaliteit van kennis, instructieprincipes en leerprincipes, spellingscategorieën en de opbouw van de methodiek van belang.

2.3. Aan welke voorwaarden moet een instructie voldoen in relatie tot de leerling met specifieke instructiebehoeften?

Voorwaarden voor de instructie voor de leerling met specifieke instructiebehoeften kunnen we onderbrengen onder een aantal kernbegrippen. Per voorwaarde wordt aangegeven hoe deze van invloed is op het spellingonderwijs.

2.3.1. Leerkrachtvaardigheden

Pameijer, Beukering, Schulpen & Veire (2007) stellen dat kwaliteit van goede instructie en begeleiding afhankelijk is van de leerkracht. Zij noemen het essentieel dat de leerkracht zijn gedrag aansluit op de manier waarop de leerling leert en zich bepaalde vaardigheden eigen maakt. Zij starten met het statement dat voor iedere leerling geldt: 'hoe leert deze leerling het beste?'. Voor de leerkracht is dit te beschouwen als een handreiking in de dagelijkse omgang met het kind. Hiermee is Gentry (2004) het eens, ook hij stelt dat niet ieder kind op gelijke manier leert, dit geeft hij weer door zijn uitspraak: 'one-size-fits-all spellinginstructie werkt niet'. De manier waarop kennis aangeboden wordt, is variabel en afhankelijk van zowel leerling- als omgevingsfactoren.

2.3.2. Verschillende invalshoeken

Ook kunnen er volgens Pameijer e.a. (2007) verschillende invalshoeken gebruikt worden om stof aan te bieden. Zo kan er gewerkt worden vanuit de auditieve invalshoek waarbij de leerling voortdurend geconfronteerd wordt met de klankvorm van de te schrijven woorden en waarin de eigen spraak van de leerling nadrukkelijk wordt meegenomen. Er kan gekozen worden voor verlengde oefentijd of beperkte leerstofdoelen, hieronder wordt in de praktijk 'herhaling' verstaan.

2.3.3. Samenwerken

Door samen te werken aan een effectieve leeromgeving geeft dit tevens de kans te werken vanuit de zone van de naaste ontwikkeling. De zone van de naaste ontwikkeling komt ook naar voren in de visie op goed onderwijs van Bosman (2008). Zij stelt dat je door gezamenlijk oefenen inspeelt op de zone van de naaste ontwikkeling. Ook Nulft & Verhallen (2001) grijpen dit aan om hun visie op 'goed woordenschat onderwijs' te onderbouwen. Zij stellen dat het belangrijk is dat leerkrachten kennis hebben hoe de leerlingen zich vaardigheden eigen maken. In het spellingsonderwijs vertaalt dit zich naar hoe leerlingen woorden leren. Als de leerkracht goed inzicht heeft in het woordleerproces kan hij daar in het onderwijs zijn voordeel mee doen.

2.3.4. Kennis van het curriculum en methode

Daarnaast is volgens Pameijer e.a.(2007) een goede instructie en begeleiding op kennis van het curriculum belangrijk, vooral kennis van de leerlijnen en cruciale leermomenten hierin.

Ook zijn kwalitatief goede methoden volgens Pameijer e.a.(2007) van belang, Ruijsenaars (2010) beschrijft dit onder de term inhoud, hiermee duidt hij het belang van een goede inhoud aan.

2.3.5. Instructieprincipes

Ruijsenaars (2010) en Bosman (2008) stellen dat er bij het aanbieden van de kennis de vaardigheden van de behandelaar van belang zijn, bijvoorbeeld: het formuleren van doelen, het hanteren van instructieprincipes, het afstemmen van stimulus en respons en het geven van feedback. Bosman (2008) stelt dat leren lezen niets te maken heeft met intelligentie, afkomst of sociale problemen, maar alles met goede instructie, rust en structuur. Volgens haar kunnen we dan gerichte oefeningen inzetten. Maak kinderen daarnaast duidelijk waar ze mee bezig zijn en wat het doel is. Pameijer e.a. (2007) sluiten hierbij aan door te stellen dat dit eveneens kenmerken van een goede instructie zijn - 'de leerkracht geeft van te voren aan wat de doelen van de les zijn'.

Dit begrip instructieprincipes, aangehaald door Ruijsenaars (2010) wordt ook gehanteerd door Huizinga (2010). Hij stelt dat de leerkracht gebruik kan maken van algemene en specifieke instructieprincipes. Leren controleren noemt hij als één van de belangrijke algemene instructieprincipes.

Als specifieke instructieprincipes voor het spellingonderwijs noemt hij, inprenting, het aanleren van analogieredeningen en het aanleren van regels. Belangrijk is dat instructieprincipes flexibel worden aangeboden. Leerkrachten gebruiken in eerste instantie het meest geschikte instructieprincipe maar bieden ook andere instructieprincipes aan.

Zo kan een kind de manier van werken kiezen die het meest bij hem past, ofwel onderwijs op maat. Huizinga (2010) noemt het activerende directe instructiemodel als een model dat goed toe te passen is voor het opzetten en uitvoeren van een spellingles.

2.3.6. Instructievaardigheden

Bosman (2008) pleit voor klassikale instructie en klassikaal oefenen. Het is belangrijk dat alle kinderen de leerkracht goed kunnen zien als deze voordoet en uitsprekt. Bij gezamenlijk oefenen kunnen de kinderen de kunst bij elkaar afkijken. Foute associaties moeten voorkomen worden.

Hieraan komen Pameijer e.a. (2007) tegemoet, ook zij stellen 'het medeverantwoordelijk maken van de leerlingen' als een van de kenmerken voor een goede instructie.

Ook de volgende kenmerken genoemd in het Handelingsgericht werken zijn voorwaarden voor een goede instructie:

- de instructie is stapsgewijs opgebouwd
- de leerkracht controleert voortdurend of de leerlingen haar nog kunnen volgen
- er zijn veel interactieve momenten tussen leerkracht en leerling en tussen de leerlingen onderling
- de leerkracht evalueert de doelen van de les en geeft gerichte feedback.
- sluit met je instructie aan op de voorkennis van de leerlingen
- besteed veel aandacht aan hun ervaringswereld.
- expliciet voordoet van een aanpak en het hardop verwoorden.

2.4. Welke leermaterialen worden er naast de methodes aangedragen als extra ondersteunend materiaal om tegemoet te komen aan de leerling met specifieke instructiebehoeften?

Pameijer e.a. (2007), Bosman (2007) en Gentry (2004) stellen dat binnen effectief adaptief onderwijs gebruik van kwalitatief goede methoden en materialen, zoals educatieve spelletjes, geluidscassettes en computerprogramma's een toegevoegde waarde heeft. Essentieel is wel dat de methode en de materialen goed bij elkaar aansluiten. Gebruik van ruimte en materialen wordt door hen gezien als het stimuleren van de leeromgeving.

Gentry (2004) stelt dat wanneer men gebruik maakt van tastbare objecten en fysieke handelingen, ingespeeld wordt op het begrip binnen de te leren spelling. Hij benoemt het gebruik maken van spellingspellen als één van de op onderzoek gebaseerde technieken die hulpvol zijn voor het leren spellen in de klas, wat is aanbevolen door Graham (1983).

Spelletjes zoals scrabble of galgje zijn populair bij kinderen en moeten volgens Gentry (2004) een rol spelen in het elementaire programma. Door middel van deze spelletjes kunnen zij individuele spellinglijsten maar ook patronen leren en oefenen. Wel moet het volgens hem beperkt worden tot ongeveer vijftien minuten een of twee dagen per week. Ook noemt hij de bordspellen, de letterdoos,

handspelling, vingerspelling en het uittrekken van klanken in één woord als voorbeelden om tegemoet te komen aan deze fysieke handelingen.

Bosman (2007) stelt zelfs dat materiaal een toegevoegde waarde heeft op de ontwikkeling, voornamelijk bij zwakke spellers. Door het gebruik van materialen lijken zwakke spellers minder bang om fouten te maken, dit geeft weer dat zij op deze manier meer durven.

Ruijsenaars (2010) maakt tevens gebruik van een aantal materialen ter ondersteuning van het spelling leerproces. Hij werkt echter op een andere manier. Hij maakt namelijk gebruik van teksten, woordlijsten, zinnen en spellingbladen. Hieronder een opsomming van zijn materialen ter ondersteuning.

2.4.1. Teksten

Bij de teksten gaat het om het oefenen van de declaratieve kennis middels het laten markeren van klanken in klankzuivere woorden van één of twee klankgroepen. Om te kunnen variëren in moeilijkheidsgraad, zijn de teksten gebaseerd op combinaties van de verschillende soorten klanken.

2.4.2. Woordenlijsten

Om bij een leerling beheersing van de procedurele kennis van luisterwoorden te bereiken, zijn frequente oefening en herhaling essentieel. Om de procedure te oefenen, kan de leerkracht volgens hen gebruik maken van woordenlijsten. In deze woordenlijsten staat 1 moeilijkheid centraal.

De woorden zijn alfabetisch gerangschikt en hoogfrequente woorden zijn cursief gedrukt. Belangrijk is dat de woorden auditief aangeboden worden aan de leerling, waarna zij de procedure van de auditieve analyse of de procedure voor het correct schrijven van luisterwoorden toepast.

2.4.3. Zinnen

Nog een manier om de procedurele kennis te oefenen is gebruik te maken van zinnen. Ook hier staat 1 moeilijkheid binnen de spellingstrategieën centraal. Om te variëren in moeilijkheidsgraad zijn de zinnen gebaseerd op combinaties van verschillende woordtypen van de luisterwoorden.

2.4.4. Spellingbladen

Spellingbladen worden gebruikt als visuele ondersteuning. Op deze spellingbladen kan een leerling (nog) niet beheerste kennis zelf opzoeken. Daarnaast kan een leerling de spellingbladen gebruiken om het gemaakte werk te controleren. Deze zelfcontrole kunnen we ook benoemen als interventie, wat ook onder extra ondersteunend materiaal nog aan de orde zal komen. Bij de spellingbladen kunnen de leerlingen ook zelf voorbeelden en ezelsbruggetjes verzinnen en noteren.

De letterkaartjes bij de declaratieve kennis kunnen uitgeknipt worden en meegegeven als huiswerk.

Ook wordt er door Ruijsenaars (2010) gebruik gemaakt van schema's, bijvoorbeeld een luisterschema:

Figuur 1: Luisterschema 'opschrijven'.

De eerste en laatste fase uit dit luisterschema van Ruijsenaars (2010) wordt ook door Bosman (2007) aangehaald. Uitspreken helpt het woord goed op te schrijven. De leerkracht moeten inspelen op de visuele vaardigheden van de leerlingen.

Voor kinderen met dyslexie kunnen er ook hulpmiddelen gebruikt worden die leiden tot minder spellingfouten stelt Ruijsenaars (2010). Bijvoorbeeld: het woordenboek, de regelkaart of de tekstverwerker met spellingcontrole. Het gebruik van een tekstverwerker is een goede optie voor

dyslectische leerlingen die in een redelijk tempo kunnen typen. Voor veel dyslectische kinderen kan het structureel inzetten van de tekstverwerker voor het maken van schriftelijk werk een grote vooruitgang realiseren.

2.5. Welke interventies worden er naast de methodes aangedragen als extra ondersteunend materiaal om tegemoet te komen aan de specifieke instructiebehoeften?

Gentry (2004) en Ruijsseenaars (2010) noemen het gebruik maken van zelfcorrectietechnieken als hulpvol voor het leren spellen in de klas, gerelateerd aan leren spellen verankerd in een woordenlijst. Deze zelfcorrectie techniek sluit aan bij de retentietraining BLOON, wat staat voor: Bekijken, Lezen, Omdraaien, Opschrijven Nakijken.

Wentink en Manderfeld (2009) omschrijven BLOON als een retentietraining en daarnaast als een methodeonafhankelijke manier van oefenen met spelling.

- Bekijken betekent dat het woord dat op het kaartje staat goed bekeken wordt, er vindt visuele input plaats.
- Lezen, hier wordt vertaald hoe het woord opgeschreven moet worden.
- Omdraaien, het kaartje wordt omgelegd.
- Opschrijven vindt plaats in de volgorde, Simultaan, Opschrijven, Spreken, het woord wordt opgeschreven terwijl er gezegd wordt wat er geschreven moet worden. Dit hardop controleren van het woord is door Bosman (2007) en door Ruijsseenaars (2010) al eerder aangehaald.
- Nakijken. Leer de leerling zelf goed na te kijken. Hiermee gaat de spellingattitude omhoog; het eigen werk wordt beter nagekeken. Daarbij moet ook heel bewust de keren waarin fouten voorkomen aangegeven worden, hiermee kan er controle gehouden worden op het verloop van de automatisering.

Deze automatisering komt ook weer terug bij het controleren van oude woorden, met name de woorden die moeilijk automatiseren.

BLOON is een visueel dictee. Bij ieder woord is duidelijk aangegeven wat moeilijk is voor deze leerling, dit door middel van arcering of kleurgebruik.

Er is een mogelijkheid om overzichtelijk aan te geven of het woord goed of fout is. Juist deze methode is goed te gebruiken voor leerlingen met dyslexie omdat zij meer opnemen via de visuele input, het is multisensorieel stellen Wentink e.a. (2009).

Hierop sluit ook de Kwec-methodiek aan. Kwec staat voor Klanken, Waarneming en Connecties. Binnen de Kwec-methodiek wordt gebruik gemaakt van de visuele, tactiele, auditieve en emotionele vaardigheden. Het is gebaseerd op de klankbeleving van de leerling. Klankcombinaties zijn binnen de methode de basis voor een klinkerschema en een stappenplan waarmee ze woorden leren opbouwen. Door hierin gebruik te maken van kleuren zien leerlingen de samenhang van letters.

Ook plaatjes, spelletjes en verhalen dragen bij aan het beter onthouden van deze kennis. De methode biedt een duidelijke structuur en logica waarmee het voor leerlingen met leesproblemen zeer geschikt is.

Retentietraining waaronder zowel BLOON als de Kwec-methodiek vallen, gaat om woorden leren leren. Hiermee wordt bereikt dat de woorden geleerd worden te automatiseren stelt Wentink (2009).

2.6. Hebben leerlingen volgens de literatuur in het algemeen meer behoefte aan de proces of productfeedback betreffende hun ontwikkeling in spelling?

Pameijer e.a.(2007) stelt dat het geven van feedback een essentieel aspect is binnen het onderwijs. Het heeft een enorme invloed op het leren, de sociaal emotionele houding en de werkhouding. Met feedback kan de leerkracht de ontwikkeling positief beïnvloeden. Goede feedback moet doelgericht en specifiek zijn, wil het motiveren.

Binnen spelling worden fouten vaak met een rode streep worden afgedaan. Voor leerlingen betekent dit niet altijd een even motiverende invloed op hun houding, wat volgens Pameijer e.a.(2007) nu juist zo belangrijk wordt gevonden.

Daarnaast is het gevaar, stelt Huizinga (2010), dat ze de foutief geschreven woorden inprenten omdat na een dictee alleen op fouten wordt nagekeken. Belangrijk is dan dat de leerkracht de fout verbetert of het goede woord noteert, zo prent de leerling het goede woord in.

Voor de leerkracht stelt Huizinga (2010) dat evalueren in het spellingonderwijs niet gaat om de goede en foute woorden, belangrijk is dat een leerkracht probeert te analyseren waarom een leerling een bepaalde spellingfout maakt. Dit noemen we kwalitatieve analyse. Spellingvaardigheden worden over het algemeen gemeten door middel van een dictee. De beoordeling is het aantal goede of foute woorden, kwantitatieve analyse.

Ook invuloefeningen kunnen worden gebruikt als toets. En er bestaan nog allerlei soorten toetsen voor de spellingvoorwaarden en de deelvaardigheden van de elementaire spellinghandeling.

De spontane schriftelijke taaluiting wordt weinig gebruikt om de spellingvaardigheden te toetsen. Dit is eigenlijk vreemd omdat dit het einddoel van het spellingonderwijs is.

Vaak bevatten methoden bijbehorende toetsen. Elke methode kent de controledictées om de ontwikkeling van de spellingvaardigheid te toetsen. Maar ook zijn er methodeonafhankelijke toetsen die het spellingniveau van de leerling kunnen bepalen. Twee veelgebruikte toetsen zijn het PI-dictee en de Schaal Vorderingen in Spellingvaardigheid van het CITO.

Een analyse van een toets moet zich niet alleen richten op het product of het dictee, het moet zich ook richten op het proces, zo kan de leerkracht volgens Huizinga (2010) goed letten op de snelheid, of er wordt verbeterd, of de woorden uitgesproken worden en of er herhaald wordt door de leerling.

Huizinga (2010) stelt dat spelfouten op drie manieren geanalyseerd kunnen worden. Door middel van taakanalyse waar de nadruk ligt op de spellingcategorieën, of de oorzaak voor spellingproblemen.

Door middel van procesanalyse wordt de oorzaak gezocht in de manier waarop de leerling met de informatie omgaat en deze verwerkt. De derde manier is de instructieanalyse, hier wordt gekeken naar de instructie en in hoeverre de leerkracht en zijn werkwijze de oorzaak kan zijn van een spellingprobleem.

Dan moet de leerkracht bij het interpreteren van fouten nog onderscheid maken tussen schrijffouten, slordigheidfouten en spelfouten. Het is het best om bij het analyseren van fouten altijd zo nauw mogelijk aan te sluiten bij de spellingmethode (Huizinga, 2010, p 127).

Gericht op de leerling wordt er binnen het spellingonderwijs gesproken van het instructieprincipe, het leren controleren, door Huizinga (2010). Hierbij gaat het om het gericht controleren van het geschreven woord, dit ziet hij als taak van de leerkracht om de leerling in te begeleiden.

Wat hij hieraan toevoegt is dat het goed is om leerlingen aan de hand van specifieke spellingcategorieën hun werk te laten controleren.

In de methode zelfstandig spellen is het leren controleren van het geschreven woord een vast onderdeel van het aanleren van een spellingcategorie.

Deze genoemde zelfcorrectie is in de meeste methoden makkelijk te realiseren. Een eventueel hulpmiddel hierbij is de zelfinstructiekaart of de computer.

Ook Schlosser en Blischak (2004) tippen het gebruik van de technologie aan. Zij stellen dat leerlingen met dyslexie veel kunnen hebben aan het gebruik van ondersteunende technologie.

Schlosser en Blischak (2004) onderscheiden verschillende vormen van feedback, de auditieve en/of visuele conditie. Wanneer er gebruik wordt gemaakt van alleen de auditieve vaardigheden wordt er slechts één soort feedback gegeven. Op basis van de bevindingen blijkt een combinatie waarbij 2 soorten feedback wordt gegeven voor met name de leerlingen met autisme efficiënter. Het gebruik van de technologie kan hier ondersteuning in bieden. Spraakgenererende apparaten kunnen zowel spraak als visuele feedback geven. Ook bij ernstige lees- en of spellingproblemen of dyslexie kunnen ICT-hulpmiddelen worden ingezet.

Feedback is zeer belangrijk voor het zelfbeeld. Het moet daarom gericht zijn op het doel en specifiek zijn. Analyse van de fouten is een belangrijke taak voor de leerkracht, het laat zien hoe een leerling spelt. Daarnaast is het belangrijk dat ook de leerling in het proces van correctie betrokken wordt. Hierbij kan ICT een toegevoegde rol hebben.

3. Opzet van het project

3.1. Beschrijving van het doel

Dit onderzoek richt zich op het volgende doel:

Wat hebben leerlingen naar eigen zeggen nodig om te leren spellen.

De inzichten vanuit het praktijkonderzoek dienen de instructievaardigheden en de competenties van de leerkrachten te versterken. De onderzoeksresultaten zullen aanbevelingen opleveren richting het team van De Súdwester. Deze aanbevelingen zullen mogelijk van invloed zijn op de resultaten van het spellingonderwijs.

Hiermee hoopt De Súdwester de resultaten betreffende het spellingonderwijs te verbeteren.

3.2. Soort onderzoek

Het onderzoek betreft een praktijkgericht onderzoek binnen De Súdwester. Het onderzoek is uitgevoerd in de beroepspraktijk en draagt bij aan verbetering van de praktijk. Het onderzoek is ingesteld om het handelen van de leerkracht af te stemmen op de behoeften van de leerling met specifieke ondersteuningsbehoeften. Actieonderzoek wordt namelijk ook vaak omschreven als cyclisch. Het onderzoek beantwoordt bestaande vragen en roept nieuwe vragen op.

3.3. Geplande stappen in het handelingstraject

Om tot beantwoording van de praktijkvraag te komen zijn er drie onderzoeksvragen geformuleerd. Deze onderzoeksvragen zijn omgezet in kernbegrippen: spellingmethode, instructie, organisatie, leermateriaal en feedback. Deze kernbegrippen vormen de essentie van dit onderzoek.

3.4. De onderzoeksgroep

De enquête is ingevuld door de leerlingen van de middenbouw van De Súdwester. Dit betreft N=114.

Ook is de enquête op Het Kompas ingevuld (andere scholen N=1). Dit betreft N= 60. De respons van de enquête is 92%.

3.5. Het gebruikte instrument

Om een antwoord te krijgen op de verschillende deelvragen binnen het onderzoek is gebruik gemaakt van een enquête. De keus voor dit instrument heeft het onderzoek in staat gesteld gerichte, specifieke vragen te stellen aan een grote populatie.

De enquête is opgesteld naar aanleiding van de kernbegrippen, deze kernbegrippen zijn ondersteund door De Groslijst onderwijsbehoeften van Clijsen & Gijzen e.a. (2007). De Groslijst geeft instructievaardigheden weer die nodig zijn om een bepaald doel te behalen.

Vooronderzoek is gepleegd binnen De Súdwester met behulp van een proefgroep leerlingen, om verbeteringen aan te brengen in de enquête. De verbeteringen binnen de enquête richtten zich op layout, er zijn voorbeelden toegevoegd, en op het taalgebruik. De praktijkvragen zijn omgezet tot concrete en correcte enquêtevragen waardoor de enquête meer betrouwbaar is geworden.

3.5.1. Enquête aan de leerlingen op De Súdwester

Doel instrument

Met de enquête wordt ingespeeld op de behoeften van de leerlingen betreffende vaardigheden en mogelijkheden binnen het spellingonderwijs. Door middel van de enquête wordt onderzocht hoe leerlingen de methode, de instructie, organisatie, leermateriaal en feedback ervaren, die men gebruikt binnen het spellingonderwijs op De Súdwester.

Ontwerp instrument

Het instrument is een eigen ontwerp op basis van de literatuur van Pameijer, Beukering, Schulpen & Veire (2007), Gentry (2004), Bosman (2008), Huizinga (2010), Schlosser & Blischak (2004) en Clijsen

& Gijzen (2007). Binnen De Súdwester zijn de vragen gericht op de verschillende deelvaardigheden die van belang zijn binnen het spellingonderwijs.

Hiermee komen ze overeen met de deelvragen en zijn ze dekkend voor het onderzoek.

De enquête bestaat uit twaalf vragen, opgebouwd uit verschillende soorten vragen. Twee inschalingvragen, negen meerkeuzevragen en één open vraag.

Bij de inschalingvragen hebben de leerlingen de keuze uit 'ja', 'een beetje wel', 'weet ik niet', 'bijna niet' en 'nee'. Bij de meerkeuzevragen geven zij het antwoord dat op hen het meest van toepassing is. Hier is differentiatie betreffende het aantal antwoorden dat gekozen kan worden, één of twee.

De open vraag waarmee de enquête wordt afgesloten is gesteld om leerlingen hun mening te laten geven betreffende spelling. Dit om hen te laten merken dat hun mening en ervaringen van groot belang zijn voor het onderzoek en dat ze worden gehoord. Het antwoord kan variëren van didactisch tot pedagogisch. Binnen de verwerking is alleen gebruik gemaakt van essentiële opmerkingen voor het onderzoek.

3.5.2. Enquête aan de leerlingen binnen De Klokslag/Het Kompas

Doel instrument

Om triangulatie toe te passen is gebruik gemaakt van een collega SBO school, om zo dezelfde populatie te onderzoeken. De beroepspraktijk is de belangrijkste graadmeter.

Ontwerp instrument

De opzet van deze enquête komt overeen met de enquête die afgenomen is binnen De Súdwester. De enquête is samengesteld uit tien vragen. Met twee inschalingvragen, zeven meerkeuzevragen en één open vraag. Het punt waarin een aanpassing zit is de deelvraag betreffende de interventie. Deze deelvraag luidt dan ook:

In hoeverre wordt er naast de methode 'Woordbouw nieuw' gebruik gemaakt van andere methodieken of materialen m.b.t. het spellingonderwijs voor leerlingen met specifieke instructiebehoeften?

De enquête richt zich niet op de interventie BLOON omdat door vooronderzoek is gebleken dat deze retentietraining binnen de school nauwelijks wordt toegepast. De vraag in de enquête is dan ook algemener gesteld, gericht op andere leermaterialen.

3.6. Verantwoording belangrijke keuzes

3.6.1. Enquête afgenomen in de middenbouw

De enquête is afgenomen binnen de middenbouw van beide scholen. Hiermee is het mogelijk aankomend schooljaar tegemoet te komen aan de specifieke behoeften van de leerlingen. Nog een reden is de affiniteit met de leerlingen en leerkrachten van deze bouw. Zo was er binnen het onderzoek zekerheid van medewerking door leerkrachten.

3.6.2. Keuze betreffende afname enquête

Op De Súdwester zijn de vragenlijsten tijdens het spellinginstructiemoment afgenomen. Binnen de school is dit ver vooraf aangekondigd zodat iedere leerkracht dit in kon plannen. Hiermee kon de regie worden behouden betreffende de retour komende enquêtes.

Het afnemen van de enquêtes op Het Kompas is in overleg gegaan. Voor hen was het beter haalbaar de enquête in een eigen gepland moment af te nemen. Hiermee werden de enquêtes op verschillende momenten geretourneerd.

Voor de leerkrachten van beide scholen is een korte handleiding gemaakt betreffende de afname.

De leerkrachten is gevraagd het voorblad samen met de leerlingen door te lezen, hiermee kunnen onduidelijkheden voorkomen worden. Daarna kon de leerling individueel aan de slag met de enquête.

4. Resultaten

4.1. Inleiding

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek verwerkt en belicht. Dit wordt gedaan aan de hand van de hoofd- en deelvragen.

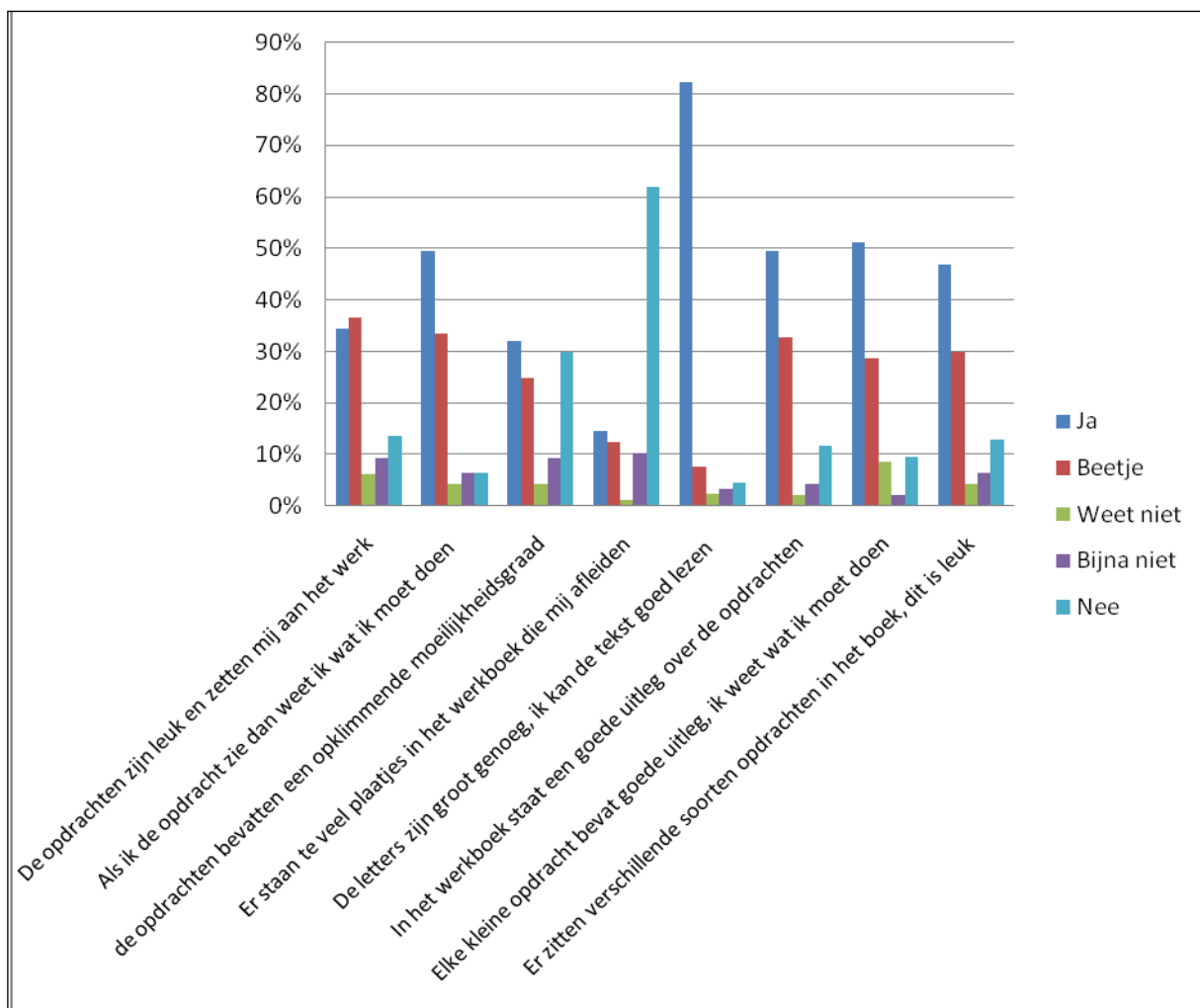
Bij het verwerken bleken niet alle enquêtes volledig ingevuld. Om toch een reëel beeld te krijgen zijn de resultaten procentueel verwerkt ofwel is er een frequentieverdeling gemaakt.

De onderzoeksresultaten zijn per school verwerkt, hierdoor bestaat dit hoofdstuk uit twee deelparagrafen.

4.2. Spellingonderwijs op De Súdwester

4.2.1. Spellingmethode

Hoe vind ik de opdrachten in het werkboek?

Figuur 2:
Spelling
methode:
Hoe vind
ik de
opdracht
en in het
werkboek

Vraag

Binnen De Súdwester wordt de methode 'Woordbouw Nieuw' gebruikt voor het spellingonderwijs. Het is een methode ontwikkeld voor functioneel spellingonderwijs, die rekening houdt met elk kind ongeacht de aanleg en ontwikkeling: een goede basis voor adaptief onderwijs.

Maar wat vinden de leerlingen van de methode en hoe worden de opdrachten gestructureerd?

Een achttal vragen binnen de enquête heeft hier inzicht in gegeven.

Gegevens

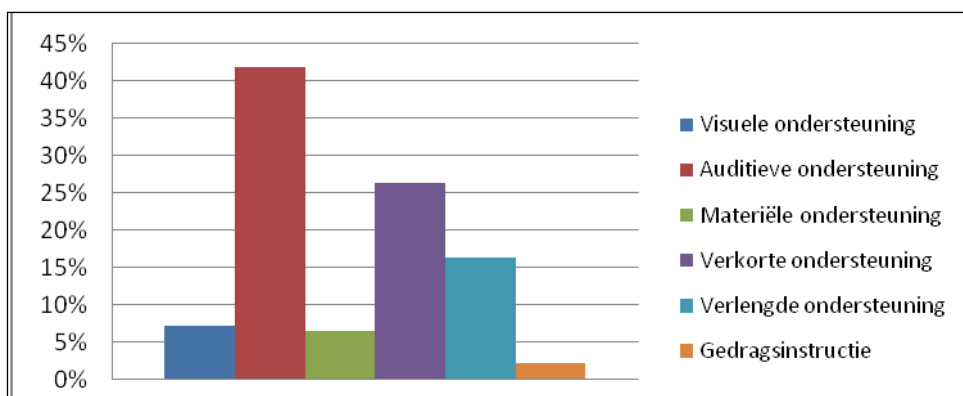
De leerlingen hebben deze vragen beantwoord door middel van inschaling.

Figuur

De resultaten zijn weergegeven in figuur 2. Verticaal zijn de procenten weergegeven. Horizontaal de vragen, gesteld in de enquête.

Bespreking

De enquêtevragen zijn positief ingevuld. De figuur laat zien dat de leerlingen positief zijn betreffende de werkbaarheid als de motivatie. Zeer positieve resultaten richten zich op de goede uitleg en de goede leesbaarheid, zo weten ze goed wat ze moeten doen. Ook de motivatie scoort positief.

4.2.2. Instructie**Wat heb ik nodig om de uitleg van de juf/meester goed te begrijpen?**

Figuur 3. Instructie: Wat heb ik nodig om de uitleg van de juf/meester goed te begrijpen?

Vraag

In de instructie kan de leerkracht verschillende invalshoeken gebruiken. Er kan gekozen worden voor de auditieve invalshoek, of laten we kinderen strategieën zien waarmee we de visuele invalshoek gebruiken. Ook kan er gekozen worden voor verlengde oefentijd of beperkte leerstofdoelen, hieronder verstaan we in de praktijk herhaling.

Maar over welke vaardigheden spreken we dan?

Gegevens

De leerlingen hebben deze vragen beantwoord door middel van een meerkeuzevraag waarbij zij 2 antwoorden konden geven.

Figuur

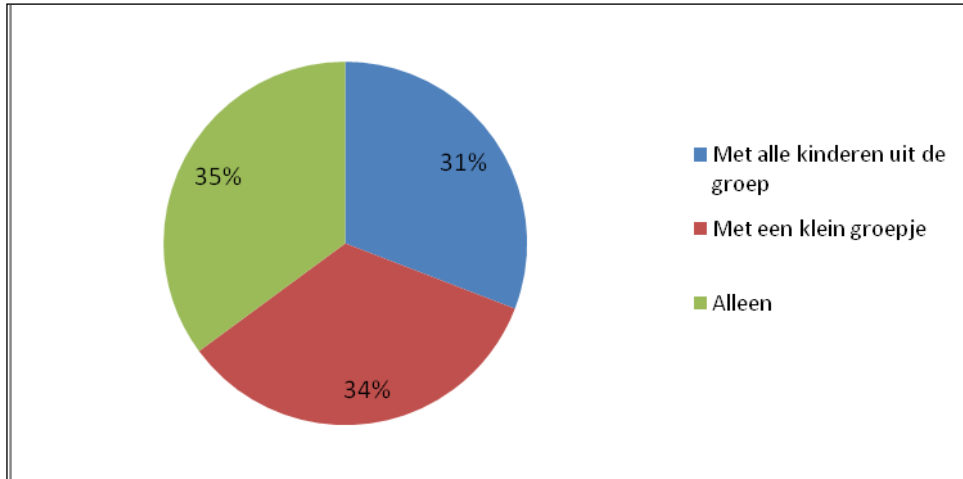
De resultaten zijn weergegeven in figuur 3. Verticaal staan de procenten weergegeven. Horizontaal de soort ondersteuning die de leerling met specifieke ondersteuningsbehoeften mogelijk behoeven.

Bespreking

Uit de figuur blijkt dat leerlingen voornamelijk de auditieve ondersteuning behoeven, oftewel het voorlezen van de opdrachten door de meester/juf. Daarna komt de verkorte ondersteuning waaronder we 'het bespreken van de opdrachten' verstaan en 'een korte uitleg over de strategieën'.

Gedragsinstructie vinden de meeste leerlingen overbodig, slechts 2% van de leerlingen heeft dit aangegeven als behoefte.

Hoe krijg ik het liefst uitleg over de opdrachten?

Figuur 4: Instructie: Hoe krijg ik het liefst uitleg over de opdrachten?

Vraag

Ook de organisatie van de instructie van belang. Waar hebben de leerlingen met specifieke instructiebehoeften behoefte aan?

Gegevens

De leerlingen hebben deze vragen beantwoord door middel van een meerkeuzevraag waarbij zij het antwoord ingevuld hebben dat op hen het meest van toepassing was.

Figuur

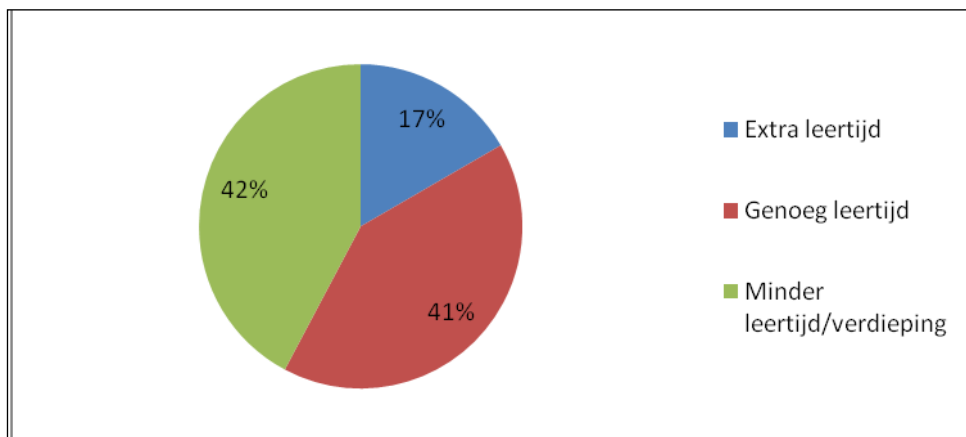
De resultaten zijn weergegeven in figuur 4. In de cirkeldiagram wordt per sector het aantal procenten aangeduid.

Bespreking

Uit de figuur blijkt dat de meningen onder de leerlingen sterk verdeeld zijn. Echter klassikale instructie is volgens de leerlingen met 31% de minst geschikte manier.

4.2.3. Organisatie

Hoeveel leertijd heb ik nodig?

Figuur 5: Organisatie: Leertijd.

Vraag

Binnen het onderwijs wordt veel gebruik gemaakt van het directe instructiemodel. Dit is een organisatievorm waar ook binnen De Súdwestster mee gewerkt wordt.

Onder de organisatie kunnen we daarnaast verstaan de leertijd, de werkvorm of maatregelen die toegepast worden om de motivatie en het plezier in het leren te bevorderen. Hierbij kunnen we denken aan belonen of uitdagende werkvormen. Het belonen zien we terug onder de deelparagraaf feedback. Wordt er voldoende tijd besteed aan spelling om de lesstof te kunnen verwerken volgens de leerlingen?

Gegevens

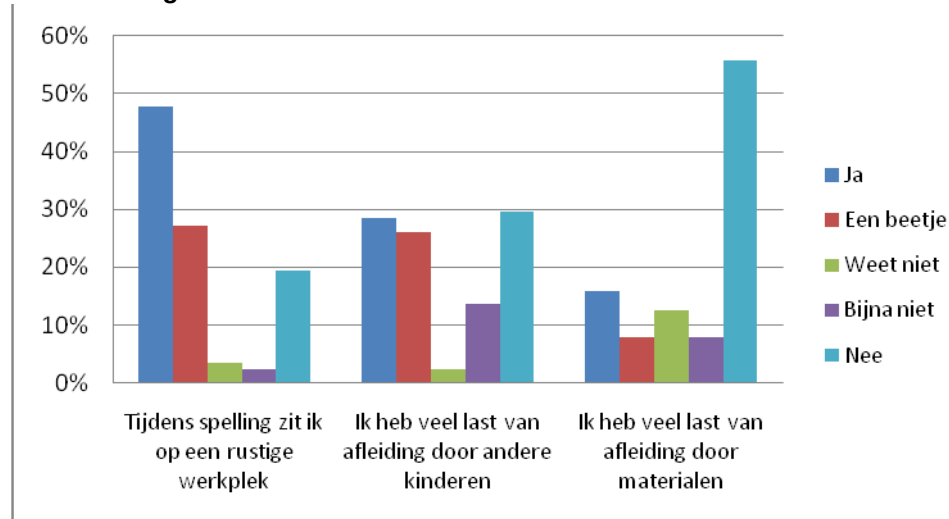
De leerlingen hebben deze vragen beantwoord door middel van een meerkeuzevraag waarbij zij het antwoord ingevuld hebben dat op hen het meest van toepassing was.

Figuur

De resultaten zijn weergegeven in figuur 5. In de cirkeldiagram wordt per sector het aantal procenten aangeduid.

Bespreking

Uit de figuur blijkt dat de meeste leerlingen, 42%, tijd over hebben tijdens de les. Zij zouden meer verdieping in de leerstof behoeven. Dit wordt binnen De Súdwestster al toegepast d.m.v. zelfstandig werkboekjes of het werken aan de interventiemethode BLOON. Slechts 17%, heeft te weinig tijd om de leerstof te verwerken.

Hoe is de organisatie binnen de klas?

Figuur 6: Organisatie

Vraag

De leerplek en overlast binnen de groep valt ook onder organisatie. Deze onderdelen zijn van belang voor de werkhouding van de leerling. Figuur 6 geeft weer hoe er binnen de groepen gewerkt wordt.

Gegevens

De leerlingen hebben deze vragen beantwoord door middel van inschaling.

Figuur

De resultaten zijn weergegeven in figuur 6. Verticaal zijn de procenten weergegeven. Horizontaal de vragen die gesteld zijn in de enquête.

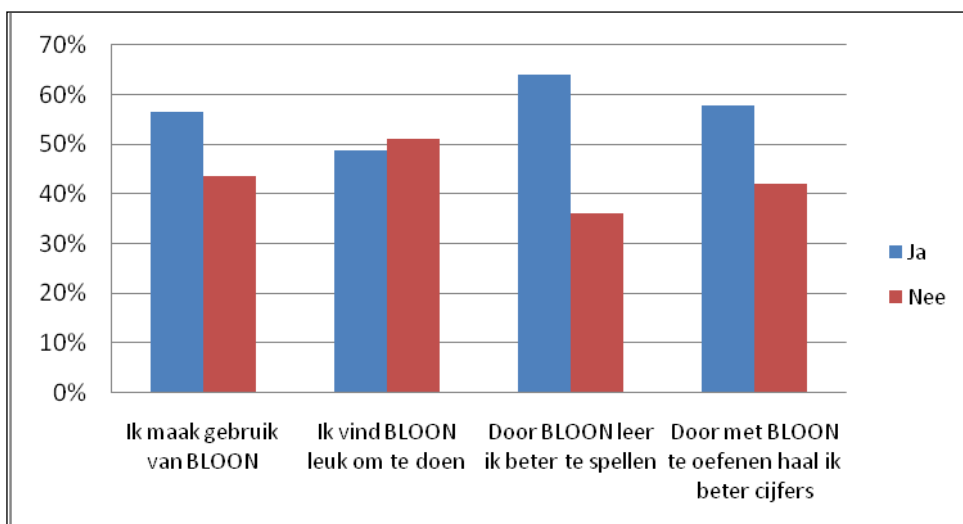
Bespreking

Uit de figuur blijkt dat bijna de helft van de leerlingen volmondig 'ja' antwoord op de vraag of zij op een rustige werkplek zitten. Uit de tweede vraag of ze door medeleerlingen afgeleid worden, zijn de meningen verdeeld, 28% 'ja' tegenover 30% 'nee'.

Afleiding door materialen is er in de minderheid met 16% 'ja' en 8% 'een beetje'.

4.2.4. Leermateriaal

BLOON ik?

Figuur 7:
Leermateriaal: BLOON ik?

Vraag

Binnen De Súdwestster wordt gebruik gemaakt van de retentietraining BLOON. BLOON kunnen we zien als een visueel dictee. Bij ieder woord is duidelijk aangegeven wat moeilijk is voor deze leerling, dit doormiddel van arcering of kleurgebruik. Maar wat vinden leerlingen van BLOON en wat leren ze van BLOON?

Gegevens

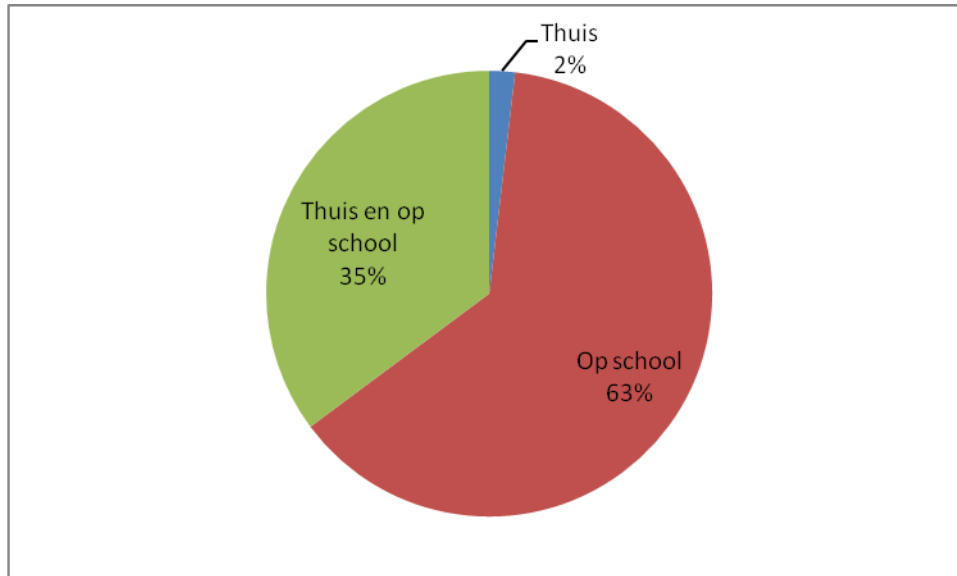
De leerlingen hebben deze vraag beantwoord door de meerkeuzevraag 'ja' of 'nee'.

Figuur

De resultaten zijn weergegeven in figuur 7. Verticaal zijn de procenten weergegeven. Horizontaal de vragen gesteld in de enquête.

Bespreking

Uit de figuur blijkt dat 57% van de leerlingen gebruik maakt van BLOON. Echter BLOON wordt door een kleine meerderheid, 51% niet ervaren als leuk. Wel geven de leerlingen aan dat zij beter leren spellen, 64%, en ook betere cijfers halen 58%.

Waar BLOON ik?

Figuur 8: Leermateriaal: Ik BLOON...

Vraag

BLOON kan online gebruikt worden. Iedere leerling heeft een persoonlijke inlognaam en code. Hiermee is het voor de leerlingen mogelijk thuis en op school te werken met BLOON. Maar wordt hier ook gebruik van gemaakt?

Gegevens

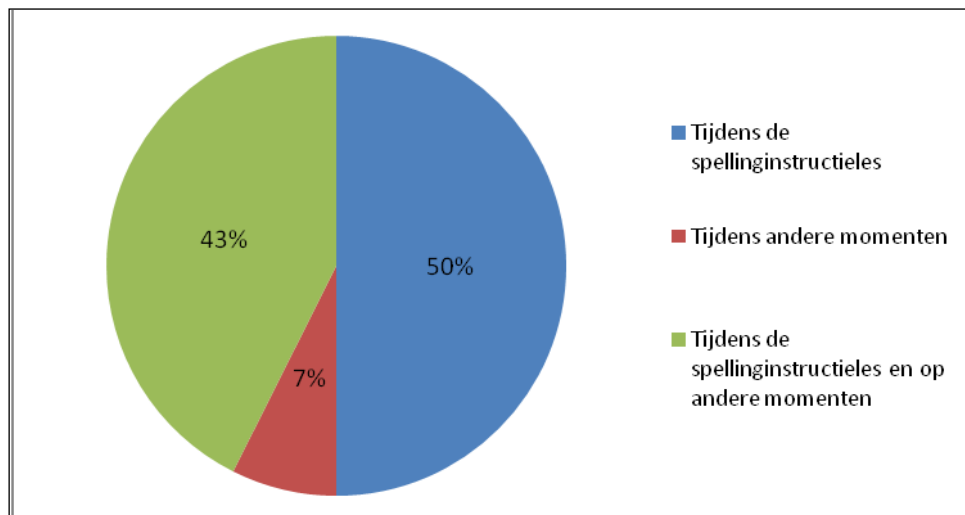
De leerlingen hebben deze vragen beantwoord door middel van een meerkeuzevraag waarbij zij het antwoord ingevuld hebben dat op hen het meest van toepassing was.

Figuur

De resultaten zijn weergegeven in figuur 8. In de cirkeldiagram wordt per sector het aantal procenten aangeduid.

Bespreking

Uit de figuur blijkt dat de interventiemethode BLOON voornamelijk op school gebruikt wordt, 63%.

Wanneer BLOON ik op school?

Figuur 9: Leermateriaal: Wanneer BLOON ik op school?

Vraag

Binnen De Súdwester kan er op verschillende momenten gebruik gemaakt worden van de interventiemethode BLOON. Vaak wordt hij ingezet door de leerkrachten tijdens de spellingles. Er zijn echter ook leerlingen die deze extra interventie behoeven, meerdere malen per dag, waarbij zij BLOON tijdens andere momenten. Wanneer maken de leerlingen voornamelijk gebruik van BLOON?

Gegevens

De leerlingen hebben deze vragen beantwoord door middel van een meerkeuzevraag waarbij zij het antwoord ingevuld hebben dat op hen het meest van toepassing was.

Figuur

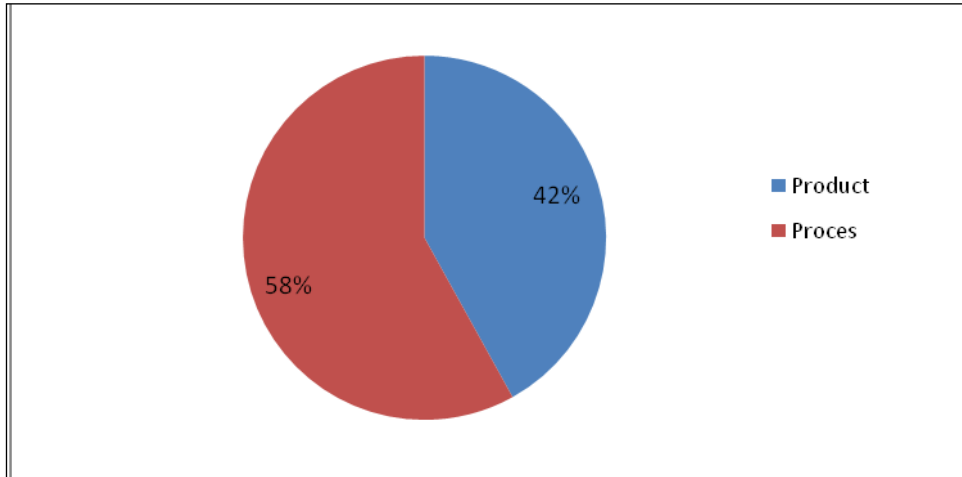
De resultaten zijn weergegeven in figuur 9. In de cirkeldiagram wordt per sector het aantal procenten aangeduid.

Bespreking

Uit de figuur blijkt dat de helft, en daarmee de meeste leerlingen, alleen tijdens de spellinginstructies bloont.

4.2.5. Feedback

Welke soort reactie krijg ik het liefst op mijn werk?

Figuur 10. Feedback: Ik hoor graag van de juf/meester...

Vraag

Het belangrijkste begrip bij feedback is motivatie. Hoe houden wij de leerlingen gemotiveerd?

Gegevens

De leerlingen hebben deze vragen beantwoord door middel van een meerkeuzevraag waarbij zij het antwoord ingevuld hebben dat op hen het meest van toepassing was.

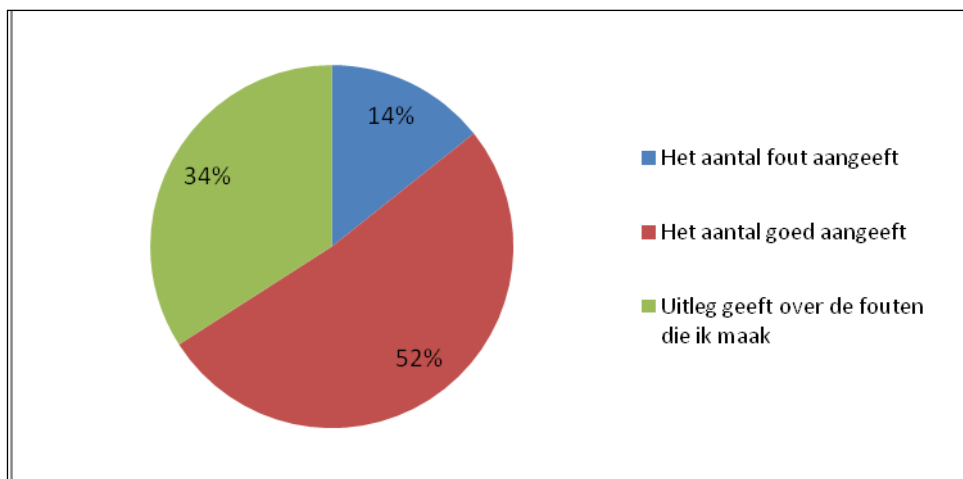
Figuur

De resultaten zijn weergegeven in figuur 10. In de cirkeldiagram wordt per sector, proces of product, het aantal procenten aangeduid.

Bespreking

Uit figuur 10 blijkt dat 58% van de leerlingen het liefst feedback krijgt op het proces, ofwel hoe zij werken. 42% van de leerlingen hoort liever zijn cijfer.

Hoe zie ik mijn werk het liefst beoordeeld?

Figuur 11. Feedback: Ik vind het prettig als de juf/meester...

Vraag

Een product kunnen we op verschillende manieren beoordelen. De leerkracht kan er voor kiezen het aantal fout weer te geven, het aantal goed weer te geven of hij geeft de leerling uitleg over zijn gemaakte fouten. Wat vinden de leerlingen de prettigste manier van feedback?

Gegevens

De leerlingen hebben deze vragen beantwoord door middel van een meerkeuzevraag waarbij zij het antwoord ingevuld hebben dat op hen het meest van toepassing was.

Figuur

De resultaten zijn weergegeven in figuur 11. In de cirkeldiagram wordt per sector, proces of product, het aantal procenten aangeduid.

Bespreking

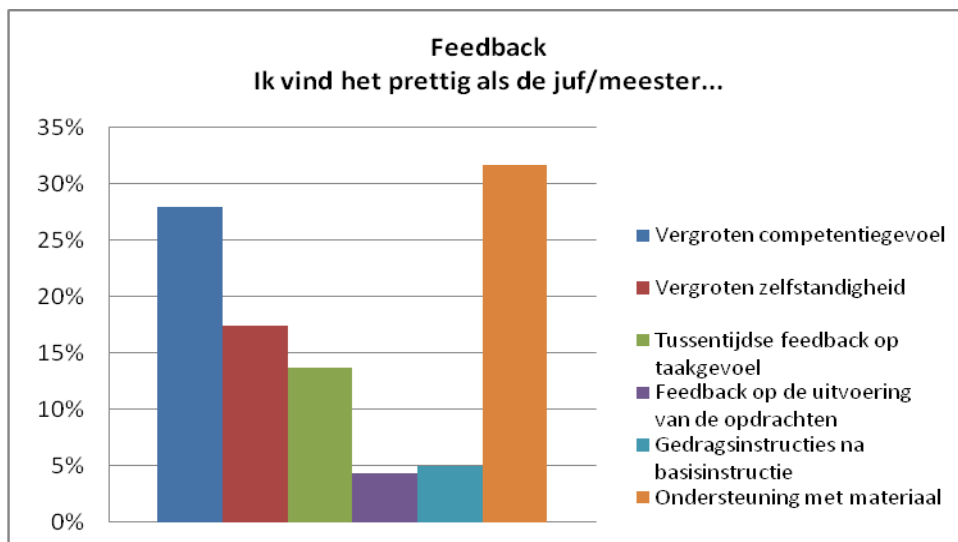
Uit de figuur blijkt dat 52% het prettig vindt wanneer de leerkracht het aantal goed weergeeft. Slechts 14% van de leerlingen hoort het aantal fout.

Overige opmerkingen betreffende feedback.

'Ik vind het vervelend als juf je cijfer of het aantal goed of fout voorleest in de hele klas omdat ik niet zo goed ben in spelling'.

Figuur 12. Opmerkingen betreffende feedback

Hoe ontvang ik het liefst een reactie op mijn werk?

Figuur 13. Feedback: Ik vind het prettig als de juf/meester...

Vraag

Een onderwijsbehoefte bestaat uit twee delen, het doel en wat heeft de leerling nodig om dit doel te behalen. De leerkracht moet met zijn feedback inspelen op de behoeften van de leerlingen, dit om de motivatie te behouden. Hoe kan hij het best feedback geven aan de leerling met specifieke instructiebehoefte?

Gegevens

De leerlingen hebben deze vragen beantwoord door middel van een meerkeuzevraag waarbij zij 2 antwoorden konden geven.

Figuur

De resultaten zijn weergegeven in figuur 12. Verticaal staan de procenten weergegeven. Horizontaal de soort feedback die de leerling met specifieke ondersteuningsbehoeften als zeer prettig ervaren.

Bespreking

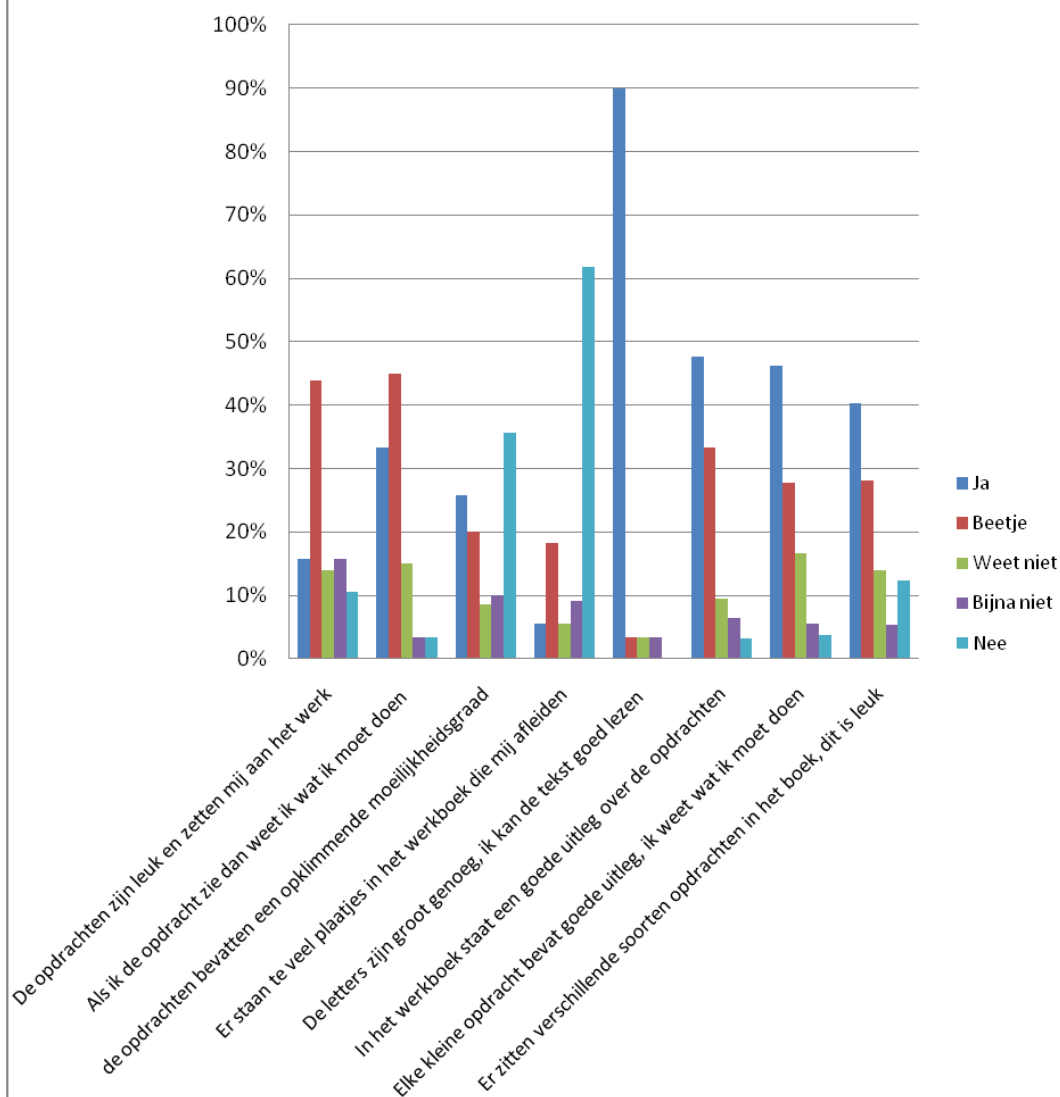
Uit de figuur blijkt dat 32%, de grootste hoeveelheid, leerlingen 'ondersteuning met materiaal' behoeven om zo tot het behalen van een doel te komen. Hieronder verstaan we het belonen. Vergroten van het competentiegevoel volgt met 28%, hieronder verstaan we het benoemen van successen.

4.3. Spellingonderwijs op Het Kompas

Binnen deze paragraaf worden de grafieken enkel toegelicht met een bespreking. Dit omdat de vraag, gegevens en tabel overeenkomen met paragraaf 4.2. Eén enkel uitgezonderd.

4.3.1. Spellingmethode

Hoe vind ik de opdrachten in het werkboek?

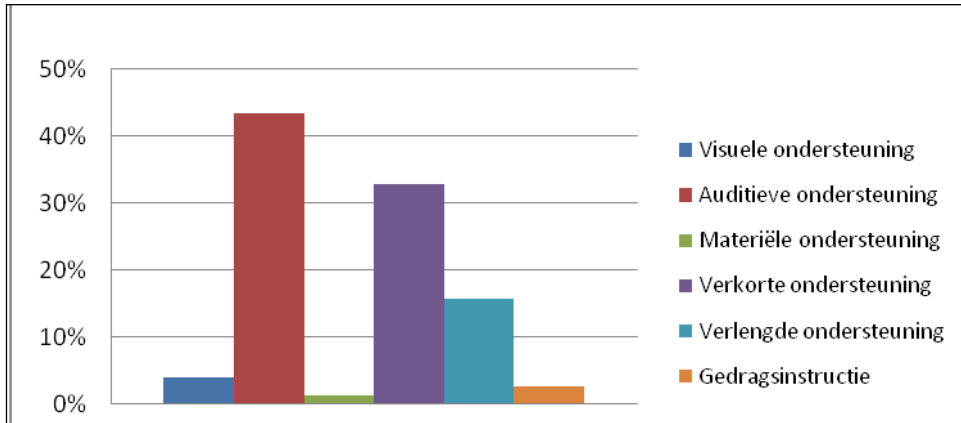
Figuur 14:
Spellingmethode:
Hoe vind ik de
opdrachten in het
werkboek.

Bespreking

De enquêtevragen zijn over het algemeen positief ingevuld. Alleen vraag 3 'De opdrachten bevatten een opklimmende moeilijkheidsgraad' wordt negatief ingevuld. Hier kunnen we ons afvragen of de leerlingen de vraag begrepen hebben, dit kan invloed hebben op het resultaat. Echter over het algemeen wordt de methode 'Woordbouw Nieuw' betreffende werkbaarheid en motivatie plezierig bevonden door de leerlingen van Het Kompas.

4.3.2. Instructie

Wat heb ik nodig om de uitleg van de juf/meester goed te begrijpen?

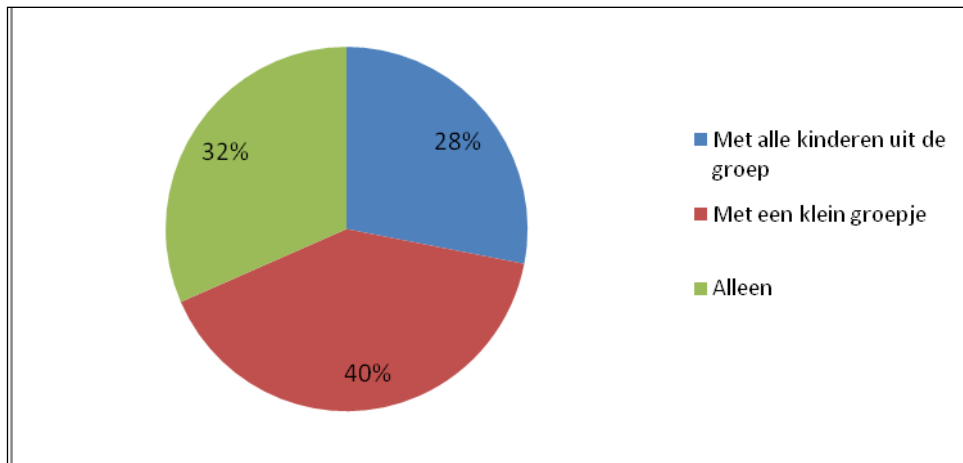

Figuur 15. Instructie: Wat heb ik nodig om de uitleg van de juf/meester goed te begrijpen?

Bespreking

Uit de figuur blijkt dat leerlingen voornamelijk de auditieve ondersteuning behoeven, maar liefst 43% van de leerlingen kiest voor het voorlezen van de opdracht door de juf/meester. Daarna komt de verkorte ondersteuning met 33%. Voornamelijk de materiële ondersteuning, oftewel het gebruik van platen met spellingregels of regels op papier wordt slechts door 1% van de leerlingen gekozen.

Hoe krijg ik het liefst uitleg over de opdrachten?

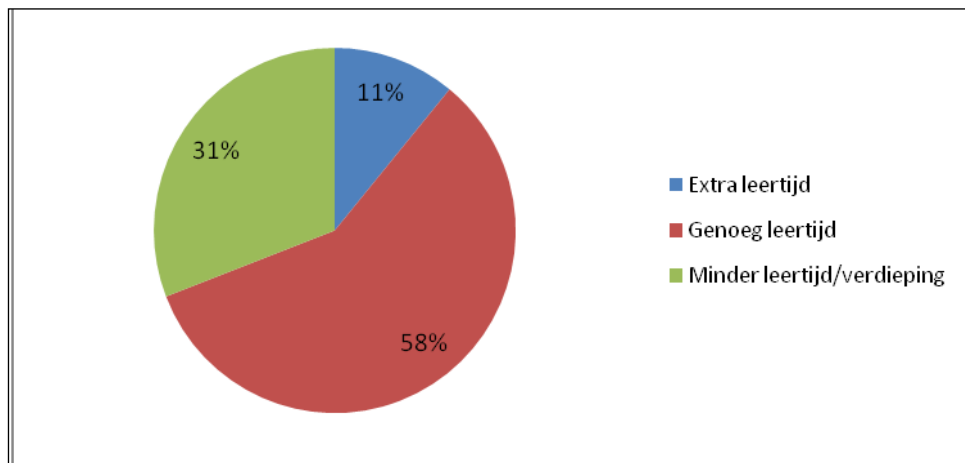
Figuur 16: Instructie: Hoe krijg ik het liefst uitleg over de opdrachten?

Bespreking

Uit de figuur blijkt dat de meningen onder de leerlingen sterk zijn verdeeld. Echter 'instructie met een klein groepje' wordt door de meeste leerlingen als prettig ervaren. Het minst prettig wordt de 'klassikale instructie' bevonden.

4.3.3. Organisatie

Hoeveel leertijd heb ik nodig?

Figuur 17: Organisatie: Leertijd.

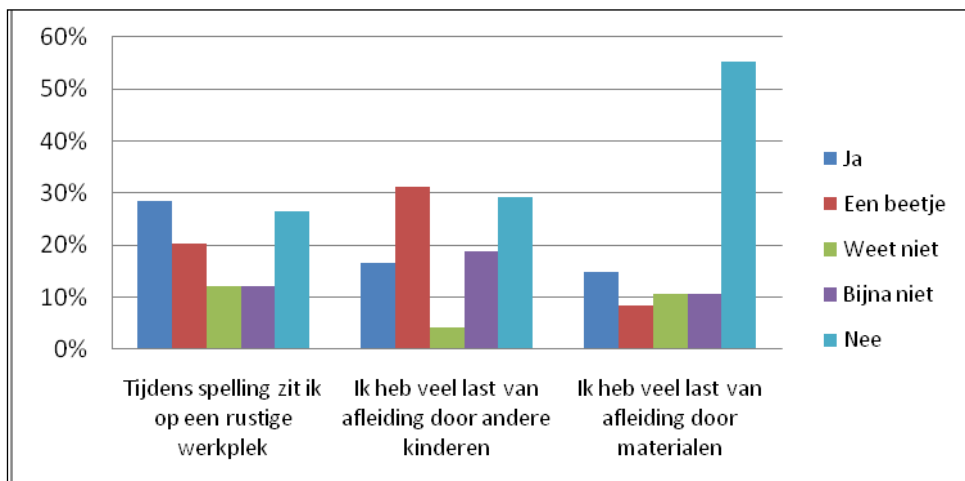
Vraag

Ook binnen Het Kompas wordt veel gebruik gemaakt van het directe instructiemodel. Wordt er voldoende leertijd besteed aan spelling om de lesstof te verwerken?

Bespreking

Uit figuur 15 kunnen we aflezen dat de meeste leerlingen, 58%, genoeg leertijd hebben. Binnen deze tijd kan de leerling zijn leerstof verwerken. Slechts 11% heeft extra leertijd nodig en 31% behoeft verdieping.

Hoe is de organisatie binnen de klas?

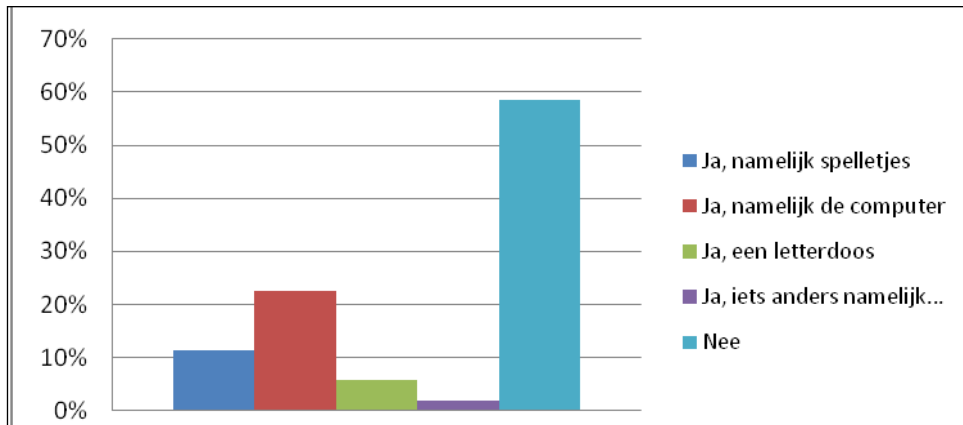
Figuur 18: Organisatie: Leeromgeving.

Bespreking

Uit de figuur blijkt dat 29% en 20% voor 'ja' en 'een beetje' tegenover 12% en 27% 'bijna niet' en 'nee' staan. Hiermee kunnen we concluderen dat de meerderheid op een rustige werkplek zit. Binnen de afleiding door andere leerlingen staan ze evenwichtiger tegenover elkaar 17% en 31% voor 'ja' en 'een beetje' tegenover 19% en 29% voor 'bijna niet' en 'nee'. Last van afleiding door materialen is er weliswaar 'bijna niet' tot niet.

4.3.4. Leermateriaal

Maak je wel eens gebruik van hulpmiddelen bij het spellen?

Figuur 19.
Leermateriaal:
Methodieken of
materialen. Maak je
wel eens gebruik van
hulpmiddelen bij het
spellen?

Vraag

Binnen Het Kompas wordt geen gebruik gemaakt van BLOON. Een enkeling met dyslexie past het wel in zijn programma toe. Maar welke interventiematerialen worden er dan wel gebruikt naast de methode 'Woordbouw Nieuw'?

Gegevens

De leerlingen hebben deze vragen beantwoord door middel van een meerkeuzevraag waarbij zij het antwoord ingevuld hebben dat op hen het meest van toepassing was.

Figuur

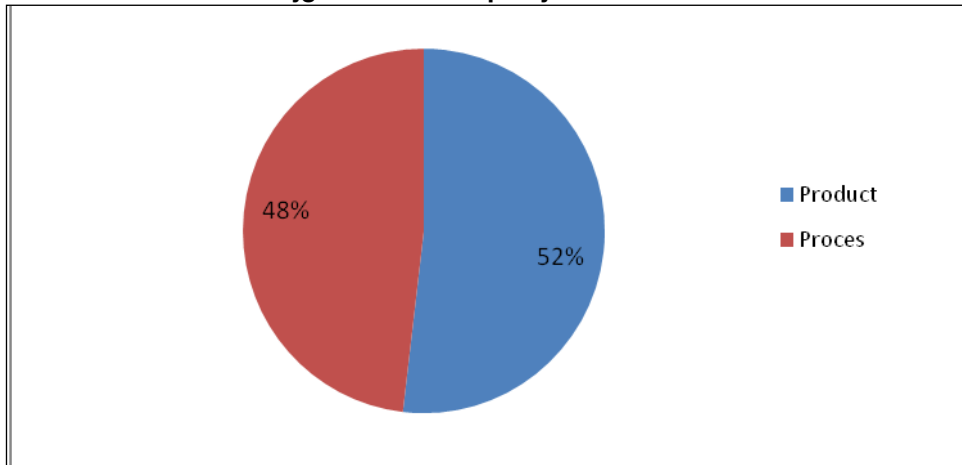
De resultaten zijn weergegeven in figuur 18. Verticaal wordt het aantal procent weergegeven. Horizontaal zijn de antwoordmogelijkheden in aantal weergegeven.

Bespreking

Uit de figuur blijkt dat er weinig gebruik wordt gemaakt van leermaterialen. Slechts 11% van de leerlingen doet spelletjes zoals galgje. 23% maakt gebruik van de computer, waaronder ook de interventie BLOON valt. 6% Maakt gebruik van de letterdoos en 2% maakt gebruik van iets anders, namelijk een woordenboek.

4.3.5. Feedback

Welke soort reactie krijg ik het liefst op mijn werk?

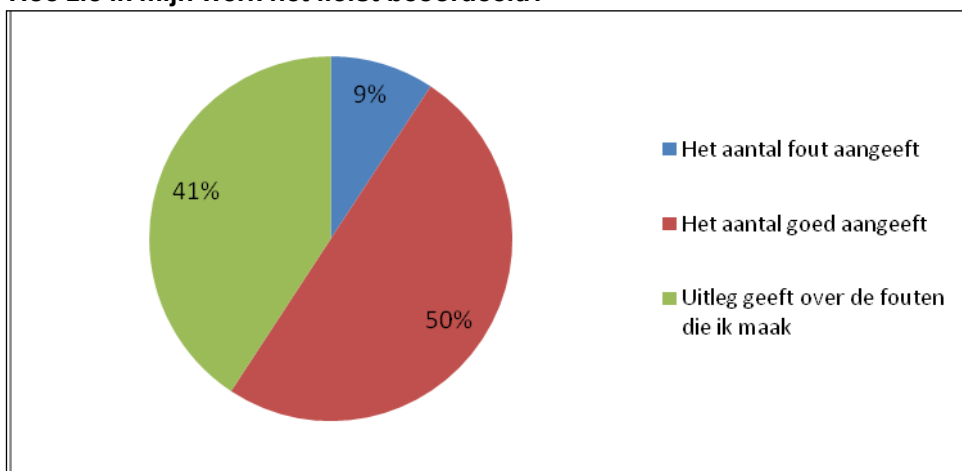

Figuur 20. Feedback: Ik hoor graag van de juf/meester...

Bespreking

Uit de figuur blijkt dat 52% van de leerlingen, en daarmee de meerderheid, het liefst feedback krijgt op hun product, ofwel wat hun cijfer is. De overige 48% hoort het liefst hoe hij werkt, ofwel feedback op het proces.

Hoe zie ik mijn werk het liefst beoordeeld?

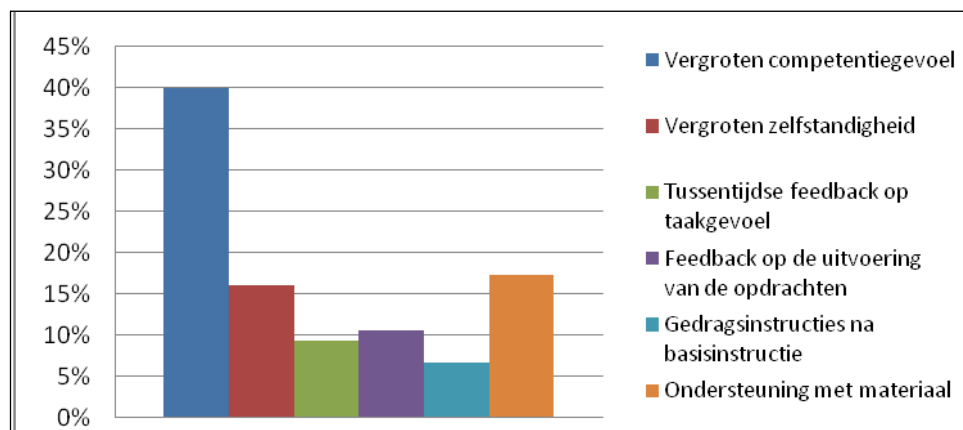

Figuur 21. Feedback: Ik vind het prettig als de juf/meester...

Bespreking

Uit de figuur blijkt dat 50% het prettig vindt wanneer de leerkracht het aantal goed weergeeft. Slechts 9% van de leerlingen hoort het liefst het aantal fout. En de overige 41% krijgt graag uitleg over de gemaakte fouten.

Hoe ontvang ik het liefst een reactie op mijn werk?

Figuur 22.
Feedback: Ik vind
het prettig als de
juf/meester...

Bespreking

In de figuur blijkt dat 40% en daarmee de grootste hoeveelheid leerlingen 'vergroten van het competentiegevoel' behoeven om zo tot het behalen van een doel te komen. Hiermee bedoelen we het benoemen van successen.

'Ondersteuning met materiaal' volgt met 17%. 'Gedragsinstructie na basisinstructie' is met 7% procentueel het kleinst.

5. Conclusie en aanbevelingen

In dit hoofdstuk komen de bevindingen gerelateerd aan de praktijkvraag naar voren waarna schoolbreed zal worden gekeken wat de mogelijkheden zijn om de spellingresultaten te verbeteren. Het onderzoek is gericht op de instructievaardigheden voor het basisschoolkind met specifieke instructiebehoeften. Onderzocht is wat de basisschoolleerling met specifieke instructiebehoeften nodig heeft aan methode, instructie, organisatie, leermateriaal en feedback, om spelling op een effectieve manier te ontwikkelen.

5.1. Conclusie

5.1.1. Spellingmethode

De kwaliteit en inhoud van de methode zijn volgens Pameijer e.a. (2007) en Ruijsseenaars (2010) van groot belang voor het leren spellen. Huizinga (2010) stelt daarnaast dat het spellingonderwijs functioneel moet zijn, Wouters en Wentink (2005) omschrijven deze vorm van leren als betekenisvol leren. Het spellingonderwijs wordt echter vaak onderwezen door woorden op of over te schrijven. Juist de context is van groot belang, hier wordt binnen het spellingonderwijs te weinig gebruik gemaakt. De methode 'Woordbouw Nieuw' maakt wel gebruik van deze context, de methode bevat vele verwerkingsopdrachten die functioneel zijn van aard. De woordvaardigheid wordt hiermee aan een actieve woordenschat gekoppeld stellen de auteurs van 'Woordbouw Nieuw'.

Uit de enquête blijkt ook dat leerlingen de methode 'Woordbouw Nieuw' als positief ervaren. Zowel werkbaarheid (een goede uitleg van de opdrachten) als motivatie (de opdrachten zijn leuk) worden positief gewaardeerd door de leerlingen. De methode 'Woordbouw Nieuw' is voor leerlingen met specifieke instructiebehoeften een goede methode.

5.1.2. Instructie

De leerkracht is de belangrijkste schakel in het spellingproces. Hij geeft de instructie vorm. Het is van belang dat de leerkracht het kind als speller kent en deze kennis gebruikt als handreiking in de dagelijkse omgang met het kind, stellen Pameijer en Beukering e.a. (2007). Zo kan hij tegemoet komen aan de leerlingen door verschillende invalshoeken te gebruiken tijdens zijn instructie. Voornamelijk de auditieve invalshoek is belangrijk bij het leren spellen, voornamelijk voor de leerling met dyslexie. De opbrengsten vanuit de enquête bevestigen de essentie vanuit de literatuur. Uit de enquête blijkt dat leerlingen 'voorlezen van de opdrachten' zeer belangrijk vinden. De leerkracht moet zich echter bewust zijn van deze noodzaak en de meerwaarde van het 'voorlezen van de opdrachten'. Ook instructieprincipes, waaronder inprenting, en instructievaardigheden, zoals het medeverantwoordelijk maken van de leerling, zijn van belang bij een goede instructie aan het kind met specifieke instructiebehoeften. De dialoog tussen leerling en leerkracht is echter nog een kloof waar binnen het SBO meer aandacht aan besteed zou moeten worden. De leerling is immers de kenner van zijn eigen leerproces stelt Bosman (2007).

5.1.3. Organisatie

Bij organisatie gaat het volgens Clijssens (2007) om werkvormen, aanpassingen in de leeromgeving en leertijd. De verschillende werkvormen binnen het spellingonderwijs kan onderscheiden worden in individuele instructie, instructie in kleine groepjes of klassikale instructie. Bosman (2008) pleit voor de laatst genoemde vorm. Haar visie richt zich op de saamhorigheid en zone van de naaste ontwikkeling. Wouters en Wentink (2005) noemen deze vorm van onderwijs sociaal leren. Echter het sociaal leren is in tegenspraak met wat uit de enquête blijkt. Klassikale instructie wordt door de leerlingen als minst ideale vorm van instructie ervaren. Hier wordt in de praktijk op ingespeeld door gebruik te maken van 'handelingsgericht werken' waarbij iedere leerling passend onderwijs krijgt. Door middel van een groepsplan wordt tegemoet gekomen aan de individuele leerling. De vorm van instructie kan bepalend zijn voor de mogelijkheid tot het behalen van gestelde doelen.

Betreffende de aanpassingen in de omgeving, gericht op afleiding, zijn de meningen verdeeld. De leerlingen op De Súdwester geven het volgende aan: 28% van de leerlingen heeft last van andere leerlingen, 30% heeft geen last van andere leerlingen. En ook binnen Het Kompas is dit procentueel evenwichtig. Om hier een duidelijk beeld te scheppen zou nader onderzoek passend zijn.

5.1.4. Leermateriaal

Pameijer e.a. (2007), Bosman (2007) en Gentry (2004) stellen dat binnen effectief adaptief onderwijs gebruik van materialen een toegevoegde waarde heeft. Gebruik van ruimte en materialen wordt door hen gezien als het stimuleren van de leeromgeving maar heeft ook invloed op de ontwikkeling.

Uit de enquête blijkt dat De Súdwester en Het Kompas nog weinig gebruik maken van interventies en leermaterialen. Slechts 57% van de leerlingen op De Súdwester maken gebruik van BLOON. Leerlingen op De Súdwester geven aan het Blonen niet leuk te vinden maar dit is slechts een kleine meerderheid, 51%. Wat wel duidelijk blijkt uit de enquête is dat BLOON helpt beter te leren spellen en helpt betere cijfers te behalen. Betreffende de resultaten is BLOON een goede interventie die binnen het onderwijs meer toegepast moet worden. Op Het Kompas maakt slechts 42% van de leerlingen gebruik van leermaterialen zoals spelletjes, de computer, de letterdoos of een woordenboek. Waar ze meer en minder tevreden over zijn betreffende deze interventies zou nader onderzocht moeten worden.

Wentink e.a. (2009) stellen dat bij spellingzwakke leerlingen, leerlingen met dyslexie of autisme de multisensoriële aanpak zoveel mogelijk aangehaald moeten worden. Hieronder verstaan Wentink e.a. (2009) het auditieve, visuele en motorische kanaal.

5.1.5. Feedback

Binnen het spellingonderwijs is de motivatie zeer belangrijk stellen Pameijer e.a. (2007). Positieve feedback is van groot belang, deze levert een bijdrage aan de vorming van het zelfbeeld. Het gaat om verbetering van zwakke kanten en ontplooiën van sterke kanten, stellen Alkema, van Dam e.a. (2006). Dit wordt bevestigd door de resultaten van de enquête. Hieruit blijkt dat leerlingen door middel van feedback hun competentiegevoel vergroten en ondersteuning met materiaal als zeer prettig ervaren. Onder ondersteuning met materiaal wordt belonen verstaan. Verdiepend onderzoek zou kunnen aantonen welke vorm van belonen door leerlingen als prettig ervaren wordt.

Leerlingen horen bij kwantitatieve analyse graag hoeveel 'goed' ze hebben. Een verdeling van 50% tegenover 50% is er betreffende proces-/productfeedback.

Voor de leerkracht stelt Huizinga (2010) dat evalueren in het spellingonderwijs niet gaat om kwantitatieve analyse maar om kwalitatieve analyse. Wederom komt het in dialoog gaan met de leerling naar voren waardoor ingespeeld wordt op het analyseren van het spellingonderwijs.

5.2. Aanbevelingen

Uit de literatuur blijkt dat er betere resultaten behaald kunnen worden wanneer er aandacht is voor de individuele leerling. Om tot voldoende resultaten te komen moeten leerkrachten zich bewust worden van enkele kernbegrippen. Onderstaande aanbevelingen kunnen ervoor zorgen dat het spellingonderwijs binnen De Súdwester geoptimaliseerd wordt.

5.2.1. Leren controleren

Binnen De Súdwester komt het veel voor dat de leerkracht het werk van de leerling nakijkt. De foute woorden worden wel dan niet met een rode streep afgedaan. Niet erg motiverend stellen Pameijer e.a. (2007). Daarnaast stelt Huizinga (2010), is het grote gevaar dat de leerling de foute woorden inprent. Belangrijk is dat foute woorden onmiddellijk gecorrigeerd worden. Hierbij moet procesfeedback gegeven worden waardoor de leerling inzicht krijgt in zijn fouten.

Wanneer leerlingen leren controleren, wat volgens de literatuur een belangrijk onderdeel is van spelling, zal de leerling de woorden goed inprenten en daardoor tot een beter resultaat komen.

Gericht op de leerling wordt er binnen het spellingonderwijs gesproken van het instructieprincipe 'het leren controleren' door Huizinga (2010). Hierbij gaat het om het gericht controleren van het geschreven woord, dit ziet hij als taak van de leerkracht om de leerling in te begeleiden. Hiermee bedoelt hij dat de leerling zijn werk niet als vanzelfsprekend controleert. Dit proces van zelfcorrectie zal ondersteund moeten worden door de leerkracht. Wat Huizinga (2010) hieraan toevoegt is dat het goed is om leerlingen aan de hand van specifieke spellingcategorieën hun werk te laten controleren. Door aan de hand van spellingcategorieën te controleren zullen deze categorieën beter ingeslepen worden en ook zullen de woorden die binnen deze categorieën vallen beter herkend worden.

5.2.2. Analyseren spellingfouten

Voor de leerkracht stelt Huizinga (2010) dat evalueren in het spellingonderwijs niet gaat om de goede en foute woorden, belangrijk is dat een leerkracht kwalitatieve analyse pleegt. Hiermee wordt volgens Huizinga (2010) beter gekeken naar het proces waaronder snelheid, uitspraak en herhaling. Hiermee

leert de leerkracht de leerling als speller kennen en krijgt hij inzicht in de manier waarop de leerling omgaat met informatie en deze verwerkt. Wat tegemoet komt aan het eerder opgestelde aanbeveling 'leren controleren'. Dit geeft ons de kans inzicht te krijgen in de oorzaken van fouten en problemen. En tegelijkertijd leert de leerkracht de leerling als speller kennen.

5.2.3. Gebruik van ICT en andere materialen

Binnen de scholen wordt minimaal gebruik gemaakt van leermaterialen. Vooral de zwakke speller, de leerling met dyslexie of een lichte handicap hebben veel profijt van ondersteunend materiaal of technologie stellen Bosman (2007) en Schlosser en Blischak (2004). Ook kunnen hulpmiddelen leiden tot minder spellingfouten stelt Ruijsenaars (2010). Binnen De Súdwestster en Het Kompas wordt het gebruik van materiaal minimaal ingezet.

BLOON werd binnen De Súdwestster in eerste instantie ingezet en gebruikt als remediërend middel voor kinderen met dyslexie, maar al snel werd het ook gebruikt door kinderen met lees- en spellingproblemen. Het bevordert inprenting en is daarnaast een manier om leerlingen zelf te laten oefenen en te controleren.

Uit onderzoek blijkt dat slechts 57% van de leerlingen gebruik maken van BLOON. 64% van de 56 leerlingen geeft aan door BLOON beter te leren spellen. 58% van de 56 leerlingen geeft aan door BLOON betere cijfers te behalen. Dit zijn positieve resultaten. Het is raadzaam de retentietraining BLOON door iedere leerling structureel te laten beoefenen. Het komt niet alleen tegemoet aan het spellen maar ook aan het leren controleren.

Ook is het raadzaam materialen als het woordenboek, de regelkaarten of de computer voor iedere leerling structureel in te zetten.

5.2.4. Motivatie

Zowel de instructie, het werkboek, de organisatie, de leermaterialen en de feedback moeten motiverend werken. In het onderzoek is bevestigd dat het werkboek motiverend werkt, werkbaarheid en motivatie zijn positief bevonden. Echter de andere kernbegrippen liggen in de handen van de leerkracht. Raadzaam is om te allen tijde in te spelen op de behoeften van de leerlingen om de motivatie hoog te houden. Enkele praktische punten die aangeraden worden:

- Gebruik maken van auditieve ondersteuning;
- Geef het aantal goed terug aan de leerling;
- Op zijn tijd belonen en vergroten van het competentiegevoel, de successen benoemen.

5.3. Discussie

Ten aanzien van het onderzoek kunnen enkele kanttekeningen worden geplaatst. Deze zullen hieronder kort toegelicht worden.

5.3.1. Het kind kennen als speller

De leerkracht is een zeer belangrijke schakel binnen het spellingonderwijs. Hij moet de leerling kennen als speller stellen Pameijer en Beukering e.a. (2007). De dialoog tussen leerling en leerkracht is belangrijk, de leerling is immers de eigenaar van zijn eigen leerproces. Binnen het onderwijs is dit nog een grote kloof, komen terug op de manier waarop de instructie vormgegeven is binnen De Súdwestster. Hier gebruik wordt gemaakt van klasdoorbrekend werken betreffende het spellingonderwijs. Hiermee kan tegemoet gekomen worden aan het niveau van de leerling. Leerkrachten geven nu instructie op maximaal 3 niveaus. Wat organisatorisch goed haalbaar is voor de leerkracht.

Discussiepunt is; in hoeverre is het reëel voor de leerkracht om ieder kind te kennen als de school uitgaat van een stamgroep en 3 instructiegroepen, namelijk voor spelling, lezen en rekenen.

5.3.2. Klassikale instructie

Klassikale instructie wordt door de leerlingen als minst ideale vorm van instructie gekozen. Hieruit blijken de zwaktes van de leerlingen met specifieke instructiebehoeften. Klassikale instructie kan saai gevonden worden en de aandacht van de leerling kan vervliegen. Maar individuele instructie is binnen de organisatie niet mogelijk. Bosman (2008) pleit voor klassikale instructie. Door klassikale instructie te geven kan de leerkracht inspelen op de zone van de naaste ontwikkeling en gezamenlijkheid.

Discussiepunt is; moet er tegemoet gekomen worden aan de leerlingen waarmee de organisatie veranderd moet worden. Of moeten we leerlingen trainen om klassikale instructie te volgen. Op deze manier komt men tegemoet aan de zone van de naaste ontwikkeling en gezamenlijkheid.

Literatuurlijst

Alkema, E., Dam, van E. en Kuipers, J. e.a. (2006) Meer dan onderwijs. Theorie en praktijk van het onderwijs in de basisschool. Assen: Van Gorcum

Bosman, A. (2008). Leraar Anna Bosman pleit voor gerichte instructie. Oefenen in de klas, zonder toeters of bellen. *Didactief*, NR. 1-2/januari-februari, 4-7.

Bosman, A.M.T (2007). Spellingsvaardigheid en leren spellen. In A. Vyt, M. A. G. van Aken, J. D. Bosch, R. J. van der Gaag, & A. J. J. M. Ruijsenaars (Eds.), *Jaarboek Ontwikkelingspsychologie, orthopedagogiek en kinderpsychiatrie*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.

Clijsen, A. & Gijzen. W. e.a. (2007). *1-zorgroute. Naar handelingsgericht werken*. WSNS plus en KPC Groep.

Gentry, J. (2004). The Science of spelling. The explicit specifics that make great readers and writers (and spellers!). Portsmouth: Heinemann.

Huizinga, H. (2010). *Spelling. Taal & didactiek*. Groningen/Houten: Wolters-Noordhoff.

Nulft, van den, Dirkje & Verhallen, M. (2001) Met woorden in de weer. Praktijkboek voor het basisonderwijs. Coutinho; Bussen.

Pameijer, N, Beukering, T. van, Schulpen, Y., & Veire, H. van de (2007). *Handelingsgericht werken op school. Samen met leerkracht, ouders en kind aan de slag*. Leuven: Acco.

Ruijsenaars, W, Ruijsenaars-Elshoff, C & Smeets, M. e.a.(2010). Geregeld! Methodiek voor de aanpak van de meest hardnekkige spellingproblemen. Behandelingsmateriaal, instructies en oefeningen. Leuven: Acco.

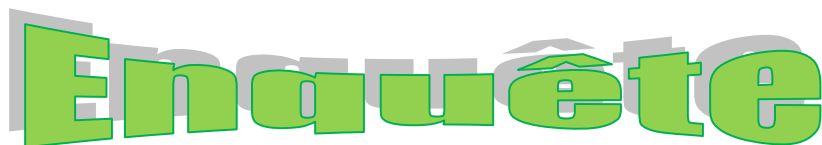
Schlosser, R.W. en Blischak, D.M. (2004). Effects of speech and print feedback on spelling by children with autism. *Language, and hearing research*. 47/Augustus 2004. 848-862.

Wentink, H. en Manderfeld, C. (2009). Dyslexie: praktisch van A tot Z.

Wouters, E & H. Wentink (2005) Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor het speciaal basisonderwijs. Nijmegen, Expertisecentrum.

Bijlagen

Bijlage 1. Enquête SBO De Sudwester

Beste leerlingen van de middenbouw,

Basisschool De Súdwester wil graag te weten komen wat jullie van de spellinglessen vinden. Hiervoor vullen jullie een vragenlijst in. Dit doen we om het spellingonderwijs leuk te houden zodat we op een leuke en een goede manier spelling kunnen leren.

Met het leren spellen bedoelt de school de spellinglessen in de instructiegroepen. De leerkracht is hierbij belangrijk. De methode die jullie gebruiken 'Woordbouw Nieuw'. Maar ook de extra materialen die worden zoals spelletjes of de computer.

Instructie voor het invullen van de vragenlijst.

Tijdens deze spellingles ga je deze vragenlijst invullen. De juf of meester krijgt hem van je terug als je hem ingevuld hebt.

Hoe moet ik de vragenlijst invullen.

In de vragenlijst staan verschillende soorten vragen.

Vragen waarop je ja/een beetje/weet ik niet/bijna niet/nee kunt invullen. Kruis daar steeds het antwoord aan dat het beste bij jou past, dit doe je zoals in het voorbeeld aangegeven.

Voorbeeld:

	Ja	Een beetje wel	Weet ik niet	Bijna niet	Nee
De opdrachten zijn leuk en zetten mij aan het werk.		x			

Ook zijn er vragen met een bolletje ervoor, hier staat bij hoeveel antwoorden je mag geven. 1 antwoord invullen betekent dat je het antwoord kiest dat het beste bij je past. Wanneer je 1 of 2 antwoorden in mag vullen, dan mag je 2 antwoorden kiezen die het beste bij je passen.

Voorbeeld:

Vraag 3: Ik BLOON....

(1 antwoord invullen)

- Thuis
- Op school
- Thuis en op school

Vul alle vragen in en geef zo eerlijk mogelijk antwoord. Je hoeft je naam niet op de vragenlijst te zetten, alleen je groep. Dus niemand komt te weten wat je geantwoord hebt.

De vragenlijst kun je ongeveer binnen 20 minuten invullen.

Instructiegroep:.....

De vragenlijst.**Vraag 1: Hoe vind ik de opdrachten in het werkboek?**

	Ja	Een beetje wel	Weet ik niet	Bijna niet	Nee
De opdrachten zijn leuk en ik kan goed aan het werk.					
Als ik de opdracht zie weet ik meteen wat ik moet doen.					
Eerst zijn de opdrachten makkelijk en ze worden steeds moeilijker.					
Er staan teveel plaatjes in het werkboek die mij afleiden.					
De letters zijn groot genoeg, ik kan de tekst goed lezen.					
In het werkboek staat een goede uitleg over de opdrachten, zo weet ik goed wat ik moet doen.					
In het werkboek staan meer kleine opdrachten. Bij iedere opdracht staat een goede uitleg, zo begrijp ik goed wat ik moet doen.					
Er zitten verschillende soorten opdrachten in het boek. Bij voorbeeld het maken van verhaaltjes en invulopdrachten. Dit vind ik leuk.					

Vraag 2: BLOON ik?

	Ja	Nee
Ik maak gebruik van BLOON		
Ik vind BLOON leuk om te doen		
Door BLOON leer ik beter te spellen		
Door met BLOON te oefenen haal ik hogere cijfers		

Vraag 3: Waar BLOON ik?

(1 antwoord invullen)

- ☐ Thuis
- ☐ Op school
- ☐ Thuis en op school
- ☐ Niet (als je dit antwoord hebt ingevuld hoef je opdracht 4 niet te maken).

Vraag 4: Wanneer BLOON ik op school?

(1 antwoord invullen)

- ☐ Tijdens de spellinginstructieles
- ☐ Tijdens andere momenten
- ☐ Tijdens de spellinginstructieles en op andere momenten.

Vraag 5: Hoe krijg ik het liefst uitleg over de opdrachten?

- ☐ Met alle kinderen uit de groep
- ☐ Met een klein groepje
- ☐ alleen

Vraag 6: Wat heb ik nodig om de uitleg van de juf/meester goed te begrijpen?(1 of 2 antwoorden invullen)

- ☐ Plaatjes of pictogrammen
- ☐ Door de juf/meester voorlezen van de opdrachten
- ☐ Platen van de spellingregels, regels op papier
- ☐ Alleen bespreking van de opdrachten, een korte uitleg over de strategieën
- ☐ Herhaling van de instructie door de juf/meester, hulp bij het gebruiken van de juiste spellingsregel, ophalen van wat ik al weet.
- ☐ Uitleg over hoe ik mij moet gedragen.

Vraag 7: Hoeveel leertijd heb ik nodig?

(1 antwoord invullen)

- ☐ Ik heb te weinig tijd om de spellingles te maken.
- ☐ Ik heb genoeg tijd om de spellingles af te krijgen.
- ☐ Ik heb vaak tijd over tijdens spelling.

Vraag 8: Hoe is de organisatie binnen de klas?

	Ja	Een beetje wel	Weet ik niet	Bijna niet	Nee
Tijdens spelling zit ik op een rustige werkplek.					
Ik heb veel last van afleiding door andere kinderen tijdens de spellingles.					
Ik heb veel last van afleiding door materialen tijdens de spellingles. (zoals spellingsregels op papier).					

Vraag 9: Welke soort reactie krijg ik het liefst op mijn werk?

Ik hoor graag van de juf/meester..... (max. 1 antwoord)

- ☐ Wat mijn cijfer is.
- ☐ Hoe ik gewerkt heb, mijn inzet.

Vraag 10: Hoe zie ik mijn werk het liefst beoordeeld?

- ☐ Ik vind het prettig als de juf/meester.... (max. 1 antwoord)
- ☐ Het aantal fout aangeeft
- ☐ Het aantal goed aangeeft
- ☐ Uitleg geeft over de fouten die ik maak

Vraag 11: Hoe ontvang ik het liefst een reactie op mijn werk?

Ik vindt het prettig als de juf/meester....(max. 2 antwoorden)

- ☐ Successen benoemt. Bijvoorbeeld zegt wat ik goed doe of als ik een compliment krijg.
- ☐ Mij meer verantwoordelijkheid geeft. Als ik meer zelfstandig mag werken, de opdrachten zelf uit mag zoeken.
- ☐ Mij tussendoor aanspreekt op mijn werkhouding. Hoe ik werk.
- ☐ Mij tussendoor aanspreekt op hoe ik aan het werk ga en de opdrachten aanpak.
- ☐ Mij tussendoor aanspreekt op mijn gedrag.
- ☐ Als ik beloond wordt. Bijvoorbeeld met een compliment of een sticker.

Vraag 12: Wil je zelf nog iets vertellen/ opschrijven over de spellinglessen, dan mag dat hier.

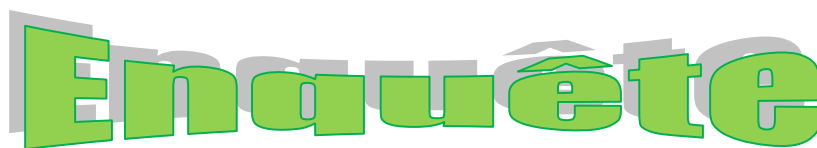
.....

.....

.....

Bedankt voor het invullen van de enquête, je hebt mij en De Sudwester enorm geholpen.
Juf Marjet

Bijlage 2. Enquête SBO Het Kompas

Beste leerlingen van de middenbouw,

Basisschool De Súdwester wil graag te weten komen wat jullie van de spellinglessen op SBO Het Kompas vinden. Dit doen we om te weten te komen of wij wat van jullie kunnen leren, bijvoorbeeld hoe jullie graag spellingles krijgen maar ook wat jullie van de methode vinden en van de manier van nakijken zoals jou juf of meester dat doet.

Met het leren spellen bedoelt de school de spellinglessen in de instructiegroepen.

Instructie voor het invullen van de vragenlijst.

Tijdens deze spellingles ga je deze vragenlijst invullen. De juf of meester krijgt hem van je terug als je hem ingevuld hebt.

Hoe moet ik de vragenlijst invullen.

In de vragenlijst staan verschillende soorten vragen.

Vragen waarop je ja/een beetje/weet ik niet/bijna niet/nee kunt invullen. Kruis daar steeds het antwoord aan dat het beste bij jou past, dit doe je zoals in het voorbeeld aangegeven.

Hoe moet ik de vragenlijst invullen.

In de vragenlijst staan verschillende soorten vragen.

Vragen waarop je ja/een beetje/weet ik niet/bijna niet/nee kunt invullen. Kruis daar steeds het antwoord aan dat het beste bij jou past, dit doe je zoals in het voorbeeld aangegeven.

Voorbeeld:

	Ja	Een beetje wel	Weet ik niet	Bijna niet	Nee
De opdrachten zijn leuk en zetten mij aan het werk.		x			

Ook zijn er vragen met een bolletje ervoor, hier staat bij hoeveel antwoorden je mag geven. 1 antwoord invullen betekent dat je het antwoord kiest dat het beste bij je past. Wanneer je 1 of 2 antwoorden in mag vullen, dan mag je 2 antwoorden kiezen die het beste bij je passen.

Voorbeeld:

Vraag 3: Ik BLOON....

(1 antwoord invullen)

- Thuis
- Op school
- Thuis en op school

Vul alle vragen in en geef zo eerlijk mogelijk antwoord. Je hoeft je naam niet op de vragenlijst te zetten, alleen je groep. Dus niemand komt te weten wat je geantwoord hebt.

De vragenlijst kun je ongeveer binnen 20 minuten invullen.

Instructiegroep:.....

De vragenlijst.**Vraag 1: Hoe vind ik de opdrachten in het werkboek?**

	Ja	Een beetje wel	Weet ik niet	Bijna niet	Nee
De opdrachten zijn leuk en ik kan goed aan het werk.					
Als ik de opdracht zie weet ik meteen wat ik moet doen.					
Eerst zijn de opdrachten makkelijk en ze worden steeds moeilijker.					
Er staan teveel plaatjes in het werkboek die mij afleiden.					
De letters zijn groot genoeg, ik kan de tekst goed lezen.					
In het werkboek staat een goede uitleg over de opdrachten, zo weet ik goed wat ik moet doen.					
In het werkboek staan meer kleine opdrachten. Bij iedere opdracht staat een goede uitleg, zo begrijp ik goed wat ik moet doen.					
Er zitten verschillende soorten opdrachten in het boek. Bij voorbeeld het maken van verhaaltjes en invulopdrachten. Dit vind ik leuk.					

Vraag 2: Hoe krijg ik het liefst uitleg over de opdrachten?

- ☐ Met alle kinderen uit de groep
- ☐ Met een klein groepje
- ☐ alleen

Vraag 3: Wat heb ik nodig om de uitleg van de juf/meester goed te begrijpen?

(1 of 2 antwoorden invullen)

- ☐ Plaatjes of pictogrammen
- ☐ Door de juf/meester voorlezen van de opdrachten
- ☐ Platen van de spellingregels, regels op papier
- ☐ Alleen bespreking van de opdrachten, een korte uitleg over de strategieën
- ☐ Herhaling van de instructie door de juf/meester, hulp bij het gebruiken van de juiste spellingsregel, ophalen van wat ik al weet.
- ☐ Uitleg over hoe ik mij moet gedragen.

Vraag 4: Hoeveel leertijd heb ik nodig?

(1 antwoord invullen)

- ☐ Ik heb te weinig tijd om de spellingles te maken.
- ☐ Ik heb genoeg tijd om de spellingles af te krijgen.
- ☐ Ik heb vaak tijd over tijdens spelling.

Vraag 5: Hoe is de organisatie binnen de klas?

	Ja	Een beetje wel	Weet ik niet	Bijna niet	Nee
Tijdens spelling zit ik op een rustige werkplek.					
Ik heb veel last van afleiding door andere kinderen tijdens de spellingles.					
Ik heb veel last van afleiding door materialen tijdens de spellingles. (zoals spellingsregels op papier).					

Vraag 6: Wat voor soort feedback krijg ik het liefst?

Ik hoor graag van de juf/meester.....(max. 1 antwoord)

- ☐ Wat mijn cijfer is.
- ☐ Hoe ik gewerkt heb, mijn inzet.

Vraag 7: Hoe zie ik mijn werk het liefst beoordeeld?

Ik vind het prettig als de juf/meester....(max. 1 antwoord)

- ☐ Het aantal fout aangeeft
- ☐ Het aantal goed aangeeft
- ☐ Uitleg geeft over de fouten die ik maak

Vraag 8: Hoe ontvang ik het liefst feedback?

Ik vind het prettig als de juf/meester....(max. 2 antwoorden)

- ☐ Successen benoemt. Bijvoorbeeld zegt wat ik goed doe of als ik een compliment krijg.
- ☐ Mij meer verantwoordelijkheid geeft. Als ik meer zelfstandig mag werken, de opdrachten zelf uit mag zoeken.
- ☐ Mij tussendoor aanspreekt op mijn werkhouding. Hoe ik werk.
- ☐ Mij tussendoor aanspreekt op hoe ik aan het werk ga en de opdrachten aanpak.
- ☐ Mij tussendoor aanspreekt op mijn gedrag.
- ☐ Als ik beloond wordt. Bijvoorbeeld met een compliment of een sticker.

Vraag 9: Maak jij wel eens gebruik van hulpmiddelen bij het spellen?

- ☐ Ja, namelijk spelletjes
- ☐ Ja, namelijk de computer
- ☐ Ja, een letterdoos
- ☐ Ja, iets anders namelijk.....
- ☐ Nee

Vraag 10: Wil je zelf nog iets vertellen/ opschrijven over de spellinglessen, dan mag dat hier.

.....

.....

.....

Bedankt voor het invullen van de enquête, je hebt mij en SBO De Súdwester enorm geholpen.
Juf Marjet